

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานไม้ไผ่
ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

นางสาวหทัย สิริพิพัฒน์
รหัส 43524255

#D1KCC003404

27 10 2011

1294

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 215481 การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์
- ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

หัวข้องานวิจัย การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชน
 ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

โดย นางสาว หฤทัย ศิริพิพัฒน์

ภาควิชา นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ สุชาดา ราชสุวรรณรักษา

ภาควิชา นิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้
งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 215481 การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์

คณะกรรมการสอบงานวิจัย

.....(อาจารย์ที่ปรึกษา)
(อาจารย์สุชาดา ราชสุวรรณรักษา)

.....(กรรมการ)
(อาจารย์สุทธิดา ชีโนคม)

นางสาวหฤทัย ศิริพิพัฒน์ : การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานไม้ไผ่
ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์สุชาดา ราษฎร์รักษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่อง
จักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และทำการ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบแบบไคสแควร์
(Chi-Square) ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงปานกลาง เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่
2. กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมเชิงปานกลาง เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่
3. ลักษณะประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ไม่มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ สถานภาพการสมรส มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน
4. ลักษณะประชากรศาสตร์ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพการสมรส ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ เพศ มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน
5. ทัศนคติต่อการอนุรักษ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุชาดา ราษฎร์รักษา ซึ่งได้กรุณาให้กำลังใจและคำแนะนำต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องงานวิจัยมีความสมบูรณ์แบบมากที่สุด และขอขอบคุณอาจารย์สุพริดา ชิโนคม ที่ได้ให้คำแนะนำในการตั้งหัวข้อวิจัยในช่วงแรกที่ตอนแรกนั้นยังไม่ได้หัวข้อวิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ที่ช่วยสอน SPSS ขอขอบคุณท่านอาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการทำวิจัย

ขอบคุณชาวบ้านตำบลไร่หลักทอง อ.บด. ไร่หลักทอง ที่ช่วยตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณ ปลัดอบต.สนามจันทร์ และ ปลัดอบต. สระสี่เหลี่ยม ที่ช่วยพาไปตำบลไร่หลักทองและช่วยคิดหัวข้อวิจัยไปเสนออาจารย์ และอาหารอร่อยๆทุกมื้อ

ขอบคุณ พี่ฉน ที่ช่วยในเหลือในการทำวิจัยและทุกๆสิ่งตามคำขอความช่วยเหลือ ซึ่งในการทำงานวิจัยครั้งนี้ได้เห็นน้ำใจเพื่อนหลายๆอย่างมาก ขอขอบคุณคนที่ให้ความช่วยเหลือด้านคอมพิวเตอร์ในยามที่ต้องการพิมพ์ และที่แดงด้วย ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่มีส่วนช่วยให้มีงานวิจัยเล่มนี้ออกมา และขอบคุณทุกๆคนที่ไม่ได้เอ่ยถึงในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณจริงๆค่ะ

ขอบคุณ พ่อ แม่ พี่เบิร์ด และวุฒิ ที่เป็นกำลังใจมาตลอด ในยามท้อแท้และร้องไห้ ซึ่งพ่อและแม่เป็นกำลังใจที่ดีที่สุด

หฤทัย ศิริพิพัฒน์

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	40
2. แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	40
3. แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพการสมรส	41
4. แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา	41
5. แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ	42
6. แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	42
7. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	43
8. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	45
9. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	47
10. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	47
11. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	48
12. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านระดับการศึกษา กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	49
13. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านระดับอาชีพ กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	50
14. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านรายได้ กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	51
15. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	52
16. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	53
17. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	55
19. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	56
20. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านรายได้กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	57
21. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	58

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาความสำคัญและปัญหา

“ทะเลงาม ข้าวหลาม อ้อยหวาน จักสานดี ประเพณีวิงควาย” เป็นคำขวัญประจำจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงของไทย ซึ่งก็คือจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายหน่วยงานด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของการท่องเที่ยว การอนุรักษ์งานหัตถกรรม และประเพณีอันเก่าแก่ของท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งสมบัติอันล้ำค่าต่างๆ เหล่านี้ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบสานกันต่อไป

“พนัสนิคม” เป็นอำเภอเล็กๆ แห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี มีงานหัตถกรรมที่ขึ้นหน้าขึ้นตาเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปในเรื่องความประณีตสวยงาม นั่นคือ งานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ซึ่งงานจักสานของพนัสนิคมนี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัดอีกด้วย

การจักสานไม้ไผ่เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ของอำเภอพนัสนิคมที่มีมาแต่ดั้งเดิมเกิดมาพร้อมๆ กับการตั้งชุมชนนี้เลยก็ว่าได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะสานเครื่องจักสานไม้ไผ่ไว้ใช้ภายในครัวเรือนและเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งการทำนั้นก็ยามว่างเว้นจากการทำนา นับว่าเป็นความรู้ความสามารถที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษควบคู่กับอาชีพการทำนา แต่ต่อมาการทำเครื่องจักสานนั้นบางครั้งก็ทำเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าอย่างอื่น เช่น ข้าว บางครั้งก็นำผลิตภัณฑ์ที่ตัวเองทำขายว่างออกมาสู่ระบบค้าขายจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาฝีมือและรูปแบบ จึงทำให้เครื่องจักสานมีความแปลกตา สวยงาม และประโยชน์ในการใช้สอยแตกต่างไปจากเดิมมากมาย รวมทั้งการนำบุคลากรที่มีความรู้มาฝึกอบรมและหารูปแบบและลายจากที่อื่นมาปรับปรุงและพัฒนาฝีมือของชาวบ้านให้มีความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อการพัฒนาคุณภาพของเครื่องจักสานให้เป็นที่นิยมต่อลูกค้า (วิบูลย์ ลีสุวรรณ:

2524)

ภูมิปัญญาของชาวบ้านด้านการจักสาน เป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดสืบทอดกันมาหลายชั่วคน จนเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตชาวบ้าน จึงมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริม และเผยแพร่ให้คงอยู่ และเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป

ดังนั้น เมื่อรัฐบาลมีโครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอพนัสนิคมจึงส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานให้เป็นที่สัญลักษณ์ของอำเภอพนัสนิคม

ในอำเภอพนัสนิคมนั้นมีศูนย์อยู่ 2 ศูนย์ คือ ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาขยายงานฝีมือเครื่องจักสาน ตำบลไร่หลักทอง และศูนย์บ้านคุณปราวดี บริบูรณ์ ทั้ง 2 ศูนย์นี้ เป็นศูนย์ที่ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ เครื่องจักสานของอำเภอพนัสนิคมที่มีชื่อเสียง อีกทั้งยังช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้จากการทำเครื่องจักสาน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านส่วนใหญ่จะช่วยกันสานเครื่องจักสานและนำไปส่งยัง

ศูนย์ทั้ง 2 ศูนย์ ซึ่งศูนย์ส่งเสริมการขยายงานพัฒนาฝีมือเครื่องจักสาน ตำบลไร่หลักทองนี้ จะเป็นศูนย์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเลือกซื้อและเลือกชมสินค้าที่ตั้งอยู่ในศูนย์ ส่วนศูนย์บ้านคุณปราณี บริบูรณ์ จะเป็นงานฝีมือที่ประณีตสวยงามเพื่อส่งสินค้าไปยังศูนย์ศิลปาชีพและที่ร้านจิตรลดา ที่มีอยู่ 10 สาขา และยังขยายตลาดโดยการส่งออกต่างประเทศ โดย 2 ศูนย์นี้มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้ และอนุรักษ์เครื่องจักสานให้คงอยู่ (เอกสารเผยแพร่เครื่องจักสานบ้านคุณปราณี บริบูรณ์)

เครื่องจักสานของ 2 ศูนย์นี้ยังจัดอยู่ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรของท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพท้องถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยโครงการนี้เป็นการคิดการทำจากล่างสู่บน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมซึ่งในแต่ละตำบลและหมู่บ้านนั้น จะดำเนินการให้เกิดการรวมกลุ่มประชาชนในท้องถิ่นมาสร้างหรือช่วยกันทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ 1 อย่างเพื่อที่จะพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้มีชื่อเสียงและทำให้ชาวบ้านมีรายได้

ในการดำเนินงานของชาวบ้านของตำบลไร่หลักทองนั้น ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างศูนย์ส่งเสริมพัฒนาขยายงานจักสานไม้ไผ่ ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ให้เป็นศูนย์ที่สร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน รวมทั้งพัฒนาศูนย์ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมาเลือกซื้อและชมผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติและการดำเนินงานผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่จะสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยชาวบ้านตำบลไร่หลักทองเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตเครื่องจักสาน ไม้ไผ่ส่งไปยังศูนย์ส่งเสริมพัฒนาขยายงานจักสานไม้ไผ่ตำบลไร่หลักทอง รวมถึงการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาศูนย์นี้ด้วย ดังนั้นชาวบ้านตำบลไร่หลักทองจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะอนุรักษ์และพัฒนาส่งเสริมเครื่องจักสานไม้ไผ่

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานของตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เพื่อสำรวจว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสาน ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านมากน้อยเพียงใดและชาวบ้านตำบลไร่หลักทองมีทัศนคติอย่างไรเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาดังกล่าว โดยผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์ส่งเสริมพัฒนาขยายงานจักสานไม้ไผ่ ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานต่อไป รวมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานรัฐในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอื่นๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทองอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ปัญหาการนำวิจัย

1. ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่อย่างไร
2. ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่อย่างไร
3. ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนมีความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนหรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน
2. ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน
3. ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชน

นิยามศัพท์ที่ใช้

1. ประชาชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และมีถิ่นพำนักอาศัยอยู่ในเขตตำบล
ไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือร่วมใจและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่
เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่
3. เครื่องจักสานไม้ไผ่ หมายถึง งานที่ใช้ฝีมือที่ทำภาชนะ เพื่อสร้างเครื่องมือเครื่องใช้
โดยการจัก สาน ถัก ทอ จากไม้ไผ่
- 4.ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีอารมณ์หรือความรู้สึกมาประกอบเป็น
แนวโน้มซึ่งพร้อมที่จะแสดงอาการสนับสนุน พอใจ หรือ ถัดค้าน หรือไม่พอใจ
5. การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของดั้งเดิมเป็นศิลปวัฒนธรรมต่างๆ
ที่ภูมิปัญญาของมนุษย์เราได้สร้างสมกันไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาขยายงานฝีมือ
เครื่องจักสาน ตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสาน เพื่อที่จะพัฒนาศูนย์ต่อไป
2. ผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์
และพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานของประชาชนในเขตตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความเป็นมาเครื่องจักสานตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. แนวคิดสื่อพื้นบ้าน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ประวัติเครื่องจักสานตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม

พนัสนิคม เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชลบุรี อยู่ห่างเหนือตัวจังหวัดขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 22 กิโลเมตร

เครื่องจักสานพนัสนิคมเป็นหัตถกรรมที่มีมานานกว่าร้อยปีแล้วเกิดพร้อมกับการตั้งชุมชนในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยท้าวทุม (พระอินทอภัย) เป็นผู้นำชาวลาวเข้ามาสวามิภักดิ์ และได้รับพระราชทานให้ตั้งเมืองพนัสนิคมขึ้น ชาวลาวที่อพยพเข้ามามีฝีมือทางด้านจักสานอยู่แล้ว ซึ่งพื้นที่ของอำเภอพนัสนิคม เป็นทุ่งนา ป่า เขา และเป็นที่ราบบางส่วน บริเวณที่เป็นป่า อุดมไปด้วยป่าไม้มีมากมาย ได้แก่ ไม้ไผ่ และหวาย อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอพนัสนิคม ที่อำนวยให้ประชาชนได้ทำงานจักสานขึ้นใช้เป็นประโยชน์ภายในครัวเรือน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่มากจึงได้นำมาสร้างสรรค์เป็นงานจักสานนานาชนิด และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ :2524)

แรกเริ่มเดิมทีพวกชาวบ้านจะทำงานจักสานกันก็ต่อเมื่อว่างเว้นจากงานประจำ คือ การทำนา โดยจะจักสานพวกเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ เครื่องจักสานที่ทำระยะแรกจึงเป็นพวกของใช้ในการดำรงชีวิต และมีตลาดที่ไม่ละเอียดสวยงามเท่าไรหรอก ต่อมาเครื่องจักสานก็มีบทบาทมากขึ้นในด้านการพาณิชย์ เริ่มจากชาวบ้านจะใช้เป็นสินค้าแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนต้องการ งาน

จักสานต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ จึงต้องมีการปรับปรุงรูปแบบและพัฒนาฝีมือให้มากขึ้น ให้มีความสวยงาม มีลวดลายที่ละเอียดและแปลกตา รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในการใช้สอยแตกต่างไปจากเดิม

ภูมิปัญญาของชาวบ้านด้านการจักสาน เป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วคน จนเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตชาวบ้าน จึงมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ถ่ายทอด ส่งเสริม และเผยแพร่ให้คงอยู่ และเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป และควรจะหาวิธีอนุรักษ์ เพื่อที่ถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานต่อไป

การอนุรักษ์และการพัฒนาจำเป็นจะต้องควบคู่กันไป โดยมีทิศทางให้ชัดเจน เป็นต้นว่า ในท้องถิ่นที่เราอยู่อาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้ คนเก่าก่อนได้เคยทำงานจักสานหรือไม่ และยังมีหลงเหลืออยู่หรือเปล่า ถ้ามีอยู่ เป็นรูปร่างอย่างไร ได้คิดทำสิ่งเหล่านี้ไว้เพื่ออะไร มีประโยชน์ใช้สอยอะไรบ้าง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นข้อมูลของการศึกษาทั้งสิ้น

งานจักสานของเมืองพนัสนิคม เมื่อเก่าก่อนก็ทำ กระบุง กระจาด ฝาชี เมื่อสมัยก่อนทำกันไว้ อย่างสวยงามแน่นหนา ขอบผูกด้วยหวาย ถักกรอบอย่างประณีต แต่ปัจจุบันนำเชือกฟางมาผูกอย่างง่าย ๆ รูปร่าง ค่านิยม ถูกเปลี่ยนแปลงไปเพื่อทำให้รวดเร็ว และมีจำนวนมากๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ได้ทำให้ ภาพลักษณ์หรือคุณค่าของหัตถกรรมที่เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว เพราะฉะนั้น การอนุรักษ์จึงควรค่าแก่การศึกษา

การถ่ายทอดเครื่องจักสานที่ชาวอำเภอพนัสนิคมกระทำได้ ดังนี้

1. นำตัวอย่างของเก่าดั้งเดิมมาเป็นแบบ
2. พาช่างฝีมือขึ้นรูปแบบตามของเดิม
3. รวบรวมกลุ่มผู้สนใจ แล้วถ่ายทอดโดยการเรียนการสอน
4. ราชได้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้งานหัตถกรรมทั้งหลายคงอยู่ได้

งานฝีมือเป็นเรื่องที่ไม่ยากนักถ้าได้มาเรียนรู้ แต่การทำของจะให้งามจริงๆ นั้นต้องมีความอดทนสูง เมื่อก่อนนี้กระเป่าใบหนึ่งถ้าทำคนเดียวต้องใช้เวลาเป็นแรมเดือนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ แต่ลักษณะงานที่เหลืออยู่ในเวลานี้ คือ การแบ่งส่วนกันทำ อย่างกระเป่าลายพิศลูกหนึ่ง ต้องใช้คนทำถึง 11 บ้าน บ้านหนึ่งทำตาชะลอมขาว (สานเป็นแผ่น) อีกบ้านหนึ่งไปร้อยดอก หรือเรียกกันว่าขอนจากนั้นส่งไปทำซบใน (บริเวณด้านข้างกระเป่า) และจับขอบอย่างเดียวก้ออีกบ้านหนึ่ง ส่วนการจูนนางอีกบ้านหนึ่ง สำหรับการทำหูต้องใช้คนทำถึง 2 บ้าน จากนั้นนำไปติดห่วงและนำไปรมควันฟางข้าง เพื่อช่วยรักษาเนื้อไม้ ท้ายสุดนำมาเพื่อเคลือบด้วยแล็คเกอร์หรือน้ำมันวานิชโดยวิธีการพ่นเพื่อเข้าทุกซอก

ทุกมุมเป็นชั้นตอนสุดท้าย ด้วยสาเหตุที่เครื่องจักสานมีหลายขั้นตอนและในการทำต้องใช้ความอดทนสูงเพื่อที่จะให้งานออกมามีความประณีตสวยงามและต้องใช้ประสบการณ์ความชำนาญ จึงอาจจะเป็นสาเหตุที่อาจจะทำให้งานฝีมือนี้สูญหายได้

ชาวบ้านตำบลไร่หลักทอง เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจักสาน ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดตั้งกลุ่มจักสานอำเภอพนัสนิคมขึ้น มีประธาน มีที่ปรึกษา และมีชาวบ้านภายในหมู่บ้านเป็นสมาชิก ทางกลุ่มได้พยายามส่งเสริมงานจักสาน และหาช่องทางสร้างรายได้ และยังมีการอนุรักษ์เครื่องจักสานให้ยังคงอยู่ โดยการหาตลาดเครื่องจักสานออกไปจำหน่าย และเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเครื่องจักสานมาสอนชาวบ้านในรูปแบบใหม่ๆ ให้ผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำขึ้นและมีแหล่งจำหน่าย และมีคุณภาพดี เรียบร้อย แลดูสวยงามเหมาะแก่ประโยชน์ใช้สอย นับว่าเป็นความคิดที่ดีและก้าวหน้าของชาวบ้านในตำบลนี้

การก่อตั้ง ในอดีตราษฎรทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก การจักรสานไม้ไผ่เริ่มจากการจักสานใช้กันในครอบครัว เมื่อได้เล็งเห็นว่าน่าจะเป็นสินค้าจำหน่ายได้จึงมีการรวมตัวกันเกิดขึ้น โดยการสนับสนุนงานพัฒนาชุมชนในอำเภอ พนัสนิคม ในปี 2532 ให้ความรู้ด้านวิชาการ และการดำเนินงานในรูปของกลุ่ม และการจำหน่ายในท้องตลาด ในปัจจุบันอาชีพการทำผลิตภัณฑ์จักรสานไม้ไผ่ได้กลายเป็นอาชีพหลักของราษฎร มีการจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง จนเป็นที่ต้องการมีผู้สั่งซื้อสินค้าเข้ามามากมาย และก็มีการขายงานไปในท้องถิ่นใกล้เคียง

โดยกลุ่มเครื่องจักสาน ของกลุ่มตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีก็ได้มีการก่อตั้งในปี พ.ศ. 2532 โดยการรวมตัวของชาวบ้านของตำบลไร่หลักทอง ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนของอำเภอพนัสนิคม ภายใต้อำนวยการส่งเสริมพัฒนาการขยายงานจักสานตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีประธานกลุ่ม คือ นางสนม สมงาน ดำเนินงานในรูปของกลุ่มจัดตั้งตามหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

การดำเนินงานปัจจุบัน

ปัจจุบันมีสมาชิก 183 คน (สมาชิกก่อตั้ง 30 คน) มีหุ้นสมาชิกจำนวน 1240 หุ้น คณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้บริหารชั้นแรก และประธานกลุ่มเป็นตัวกลางในการรับสั่งสินค้าจากลูกค้ามาให้สมาชิกรับไปทำที่บ้านของตน หากสมาชิกขาดแคลนอุปกรณ์สามารถมาขืมจากศูนย์โดยใช้คืนเป็นรูปเงินทุนกับกลุ่มตามจำนวนราคาของอุปกรณ์ที่ขืมไปในระยะเวลาที่กำหนด ปัจจุบันมีผู้รู้จักมากมาย ทำให้มีผู้มาสั่งทำผลิตภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก รายได้สมาชิกปัจจุบัน 3,000—5,000 บาท ต่อเดือน

- การปันผล
- ให้สมาชิกที่ถือหุ้น 50%
 - แบ่งเป็นค่าอุปกรณ์ขาย 20 %

- สวัสดิการสงเคราะห์ยามเจ็บป่วย 10%
- แบ่งผู้ดูแล 10% ทุนสำรอง 10%

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

นางสนม	สมงาม	ประธาน
นายเต็ม	พรมเต็ม	รองประธาน
นางจงกล	ชาราดล	รองประธาน
นางพรทิพย์	อำไพ	เลขานุการ
น.ส.สังข์	ชาราดล	เหรัญญิก
นายไพศาล	หาญณรงค์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
นางเนตรนภา	สมงาม	ปฏิคม
นางพรพิมล	ชาราดล	ผู้ช่วยปฏิคม
นางดวงจันทร์	ทองแพง	ประชาสัมพันธ์
นางวิจิตร	บุญมา	กรรมการ
นายประมวล	ธีรกุล	กรรมการ
นายไชยวัฒน์	จันทอง	กรรมการ
นายนิคม	ทองแพง	กรรมการ
นายชอุณห	แสงไพโรจน์	กรรมการ
นางรรินทิพย์	สมงาม	นายทะเบียน

งบประมาณที่สนับสนุนกลุ่ม

1. เงินทุนหมุนเวียนพัฒนาชุมชนจากกรมการพัฒนาชุมชน 17,186 บาท
2. เงินทุนลงหุ้นจากสมาชิก 124,000 บาท
3. เงินสัจจะกลุ่มออมทรัพย์ 81,452.50 บาท
4. เงินโครงการขยายผลเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองตามมาตรการใช้จ่ายภาครัฐ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ประจำปี พ.ศ. 2542 จำนวน จากกรมพัฒนาชุมชน 175,000 บาท
5. เงินกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (เพื่อสร้างอาคารศูนย์สาธิตการตลาด) 1,009,807 บาท
6. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ สนับสนุนด้านการทำถังข้อมสี ชั้นวางสินค้า เครื่องพิมพ์ดีดและเก้าอี้นั่ง 30 ตัว เป็นจำนวนเงิน 40,000 บาท

7. องค์การบริหารส่วนตำบลไร่หลักทอง

8. องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

9. เงินสนับสนุนการฝึกอบรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จักสาน จำนวน 45,000 บาท

โดยมีผลงานดีเด่น

- ปี 2534 ได้รับรางวัลการประกวดสินค้า จากกระทรวงอุตสาหกรรม จากสวนอัมพร
- ปี 2538 ได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นจากมูลนิธิอนุสรณ์หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร
- ปี 2539 ได้รับเลือกเป็นหมู่บ้าน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
- ปี 2542 ได้รับโล่ ศิลปินดีเด่น ด้านการจักสาน 2 รางวัล จากผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีและ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- ปี 2543 รับโล่ คนดีศรีเมืองชล และรับโล่ศูนย์วัฒนธรรม ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการออกงาน
กุ๊กยเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันอาชีพการทำผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่กลายเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน โดยมีกร
จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง และทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยให้เลือกซื้อและเลือกชมการจักสานไม้ไผ่ทุก
วันโดยเปิดตั้งแต่ 8.00 – 17.00 น.

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์
(Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสภาพการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของ
ความเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับ
ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ นั้นเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยมนุษย์เริ่มอยู่ด้วยกันเป็น
ชุมชน ซึ่งเกิดได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ และหลายวัตถุประสงค์ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำ
นิยามคำว่า “การมีส่วนร่วม” ตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาที่เน้นตามความสนใจของคน

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นส่วน
หนึ่งของกระบวนการในการพัฒนาไว้ว่าคือ การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของ
ประชาชนในระดับต่างๆ ดังนี้ (United Nation ,1978 :4 อ้างในจารุณี บุญนิพัทธ์ ,2539)

1. ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ
เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ในการเข้าร่วมปฏิบัติตาม แผนการหรือโครงการในรูปแบบต่างๆ ด้วยความสมัครใจ

แนวความคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนนั้น ได้บังเกิดขึ้นกับชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ (อ้างในอัญชิตา สรรพาวัตร 2544 :46)

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของบุคคล ซึ่งกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเคียดแค้นและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นช่วยลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

Rousseau (อ้างในอัญชิตา สรรพาวัตร 2544 :46) ได้เขียนทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (A Participation Theory of Democracy) ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสถียรภาพในการตัดสินใจว่า จะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิตใคร
2. กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และความสามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนัก รับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

ปรัชญา เวสารัชช (อ้างในอัญชิตา สรรพาวัตร 2544 :51)ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบทว่า หมายถึง การที่ประชาชน หรือ ชุมชน หรือ องค์กรประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของคนในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆด้านของคนจากที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

มีข้อน่าสังเกตว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้น ไม่ได้มีความหมายเพียงการดึงประชาชนไปร่วมโครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ทั้งในเรื่องของการค้นหาปัญหาการวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมดูแล ตลอดจนการประเมินผลติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงต้องหมายถึง การมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้ง และพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ (อ้างในอัญชิตา สรรพาวัตร 2544 :46)

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้ (ไพรัช เตชะรินทร์ : 2527 อ้างในอัญชิสา สรรพาวัตร 2544 :46)

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนที่จัดการและควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้มีพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปแบบ การตัดสินใจการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง (อ้างใน อัญชิสา สรรพาวัตร 2544 : 46)

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำมาซึ่ง โอกาสที่ทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในประเด็นของการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมแก้ปัญหาที่ สมาชิกมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของกลุ่ม โดยอาจจะเกี่ยวข้องในลักษณะของการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งมองได้ 2

แนวทาง แนวทางแรกมองว่าองค์กรที่มีบทบาทส่วนใหญ่เป็นองค์กรราชการ การจัดทำโครงการจึงมีลักษณะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป้าหมายคือตอบสนองความต้องการขององค์กร การจัดทำโครงการจึงมีระยะสั้นไม่ถาวรและโครงการล้มเลิกไปได้ง่าย แนวทางที่ 2 มองว่าประชาชนมีบทบาทเป็นการมองไปที่ความสนใจ และปัญหาความต้องการของประชาชน ดังนั้นแนวทางการทำโครงการจึงต้องคำนึงถึงปัญหาความต้องการ ซึ่งจะต้องเข้าใจพื้นฐานวัฒนธรรมและค่านิยมเป็นองค์ประกอบในการสร้างความร่วมมือ แนวทางนี้จะทำให้ความร่วมมือในแต่ละโครงการถาวรไม่ฉาบฉวยเฉพาะหน้า เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชน (อ้างใน อัญชิสา สรรพาวัต 2544 : 47)

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้ (อ้างใน อัญชิสา สรรพาวัต 2544 : 47)

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านในการเรียกร้อง หรือคัดค้าน การกระทำของกลุ่มคนที่มีผลกระทบต่อการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมือง สื่อมวลชน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น หน่วยงานหรือสถาบันที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดก็ได้

ระดับการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ คือ (อ้างใน อัญชิสา สรรพาวัต 2544 : 47)

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม(Organizer)
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหา และแนวทางต่างๆที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหา และวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม

Macda (อ้างในไชยชนะ สุทธิวรชัย,2535) ที่ได้สรุปว่า การที่ประชาชนมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น มีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมนั้นมีมากมายเช่น ปัญหาความรู้ไม่ทันเกิดจากการไร้การศึกษา ระดับการศึกษา ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารทั้ง สื่อมวลชนและสื่อบุคคลความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งถูกครอบงำด้วยคนส่วนน้อยในสังคม ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น กฎหมายหรือบทบัญญัติข้อปฏิบัติต่างๆ นอกจากนี้การแบ่งแยกและความแตกต่างในสังคม เช่น เพศ อายุ หรือ ศาสนา อาจมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม

เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้ (กาญจนา แก้วเทพ,2543)

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อของเขา
3. เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนะของตนเอง
5. เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก แก้ปัญหา หาวิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน
6. ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเสียของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
7. เนื่องจากเนื้อหาของสื่อสารชุมชนนั้น จะเน้นเรื่องราวที่มีสาระประโยชน์ต่อชีวิตของชุมชนเอง ดังนั้นสื่อจะช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้แก่ชุมชนให้มีปริมาณมากขึ้นเพื่อถ่วงดุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงและการหลีกหนีปัญหา ที่สื่อจากภายนอกอัดฉีดเข้าไปในชุมชน

ระดับการมีส่วนร่วม จัดไว้ 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุด คือ (กาญจนา แก้วเทพ ,2543)

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สารเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับล่างสุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเลือกประเด็นเนื้อหา เลือกวิธีการนำเสนอ ไปจนกระทั่งเลือกช่องทางสื่อ ผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสื่อ
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต /ผู้ร่วมแสดง ใน ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และ ขั้นตอนหลังการผลิต
3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย ยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นจำนวนคนได้ก็จะเล็กลง กล่าวคือ ในระบบผู้รับสาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นตอนการผลิต ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วม จนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ ระดับการวางแผนนโยบายนี้ ก็คงมีตัวแทนบางคนเท่านั้นจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้

เงื่อนไขของการสื่อสารชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ ,2543)

1. ต้องมีความยืดหยุ่น ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก เจ้าหน้าที่รัฐมักจะเป็นผู้วางแผนงานพัฒนาทั้งหมดเอาไว้ก่อนล่วงหน้า และชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมก็เมื่อถึงขั้นตอนการลงมือปฏิบัติเท่านั้น ดังนั้น ความขัดแย้งจึงมักเกิดขึ้น ในการดำเนินงานจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น
2. ต้องมีการสนับสนุนจากท้องถิ่น จึงเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนจากท้องถิ่นในระยะเริ่มแรก การสนับสนุนจากท้องถิ่นซึ่งหมายถึงระดับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การเงิน อุปกรณ์ คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสาร

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การปฏิบัติตน การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการจักสานและการเข้าร่วมในการอนุรักษ์จักสาน ในระดับต่างๆ เช่น มีการจัดตั้งกลุ่มเครื่องจักสาน การให้ความร่วมมือในการทำจักสาน

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Aptus” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม สำหรับ คำจำกัดความของทัศนคตินั้น มีผู้ให้ไว้หลายอย่างด้วยกัน ดังนี้

กอร์ดอน ดับบลิว ออลพอร์ต (Gordon W. Allport, 1967) กล่าวว่า “ทัศนคติ” หมายถึง ภาวะทางจิตซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดทิศทางที่แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งของและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง (อ้างในอัญชิสา สรรพวัตร ,2544:51)

นอร์แมน แอล มัม (Norman L Mum) ให้ความหมายว่า เป็นความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใดๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมตามแนวคิดนั้น (อ้างในอัญชิสา สรรพวัตร ,2544:51)

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2523) อธิบายว่า ทัศนคติ หมายถึง สภาวะของความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะกระทำหรือมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้า สิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะบางอย่าง ทัศนคตินี้จะแสดงออกให้เห็นจากคำพูดหรือพฤติกรรม (อ้างในอัญชิสา สรรพวัตร ,2544:51)

เสถียร เชยประทับ (2528) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นความคิดเห็นที่มีอารมณ์หรือความรู้สึกมาประกอบเป็นแนวโน้มซึ่งพร้อมจะแสดงอาการสนับสนุน พอใจ กัดค้าน หรือไม่พอใจ(อ้างในอัญชิสา สรรพวัตร ,2544:51)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร(2533) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นตัวชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะส่งผลถึงพฤติกรรมต่อไป

โดยสรุป “ทัศนคติ” ในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าที ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อเรื่องจักสาน ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทัศนคตินี้ผลให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมา จะเห็นได้ว่าทัศนคติประกอบด้วยความคิดที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกนั้น ซึ่งจะแสดงออกมาโดยทางพฤติกรรม ดังที่การ์เดน ลินเซ และ เอทเลียท อาร์สัน (Garden Lindzay and Elliot Arson , 1969) เชื่อว่าทัศนคติเป็นพลังที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา (อ้างในอัญชิสา สรรพวัตร ,2544:52)

องค์ประกอบของทัศนคติ

ซิมบาร์โด และเอ็บเบเซน (Zimbardo and Ebbesen, 1970) อ้างในอัญชิตา สรรพวัตร ,2544:52) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (The Cognitive Component) เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆทั่วไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือมีความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคลโดยสามารถมีได้ทั้งความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก ซึ่งโดยส่วนมากพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นมักจะเป็นไปในทางเดียวกันกับสิ่งเร้าที่มาความรู้สึกนึกคิดนั้นๆ

การเกิดทัศนคติ (Attitude Formation)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆที่มีอยู่มากมาย โดยแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ (อ้างในอัญชิตา สรรพวัตร , 2544 :52)

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication From Others) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นจะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่เคยได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่ว่าทำอย่างนี้ดี อย่างนั้นไม่ดี ก็จะทำให้เด็กมีทัศนคติต่อการกระทำต่างๆตามที่เคยได้รับทราบมา
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Model) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้น เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เมื่อเห็นพ่อแม่แสดงท่าทีไม่ชอบสิ่งใด เด็กก็จะเลียนแบบไม่ชอบในสิ่งนั้นด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทักษะคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน วัด หน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งสถาบันเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มาและสนับสนุนให้เกิดทัศนคติสงบอย่างขึ้นได้

ออลพอร์ท (อ้างในอนุชิต มุรธาทิพย์, 2542 :24) ได้ให้ความเห็นเรื่องทัศนคติว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้ เด็กที่เกิดมาใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีจากบิดามารดาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้วรับมาปฏิบัติตามต่อไป
2. เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็ก จะมีการกระทำที่แตกต่างกัน เพราะความสามารถในการแยกแยะต่างกัน
3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน เช่น บางคนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูเพราะเคยถูกตำหนิ แต่บางคนมีทัศนคติที่ดีต่อครูคนเดียวเท่านั้นเพราะเคยชมเชยตนเสมอ
4. เกิดจากการเลียนแบบ หรือรับเอาทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจรับทัศนคติของบิดามารดาหรือครูที่ตนนิยมชมชอบ มาเป็นทัศนคติของตนได้

ประเภทของทัศนคติ

1. ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงานองค์กร สถาบันและการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่นๆ
2. ทัศนคติเชิงลบ คือทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสียไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเรื่องราวหรือปัญหาหนึ่งหรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่นๆ
3. ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือต่อบุคคล หน่วยงาน องค์กร โดยสิ้นเชิง

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประเภทเดียวหรือหลายประเภทรวมกันก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด หรือค่านิยมอื่นๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำหรือสถานการณ์ เป็นต้น ยิ่งถ้าทัศนคติของบุคคลแต่ละคนกระตุ้นให้แสดงออกมาในรูปของความเห็นร่วมกันก็จะเปลี่ยนเป็น “สาธารณมติ” ไป

การวัดทัศนคติ

เธอสโตน (Thurstone, 1967: 77-79) ได้สรุปลักษณะบางประการที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ต้องทำความเข้าใจ ก่อนที่จะทำการวัดทัศนคติไว้ดังนี้ (อ้างในอัญชิสา สรรพวัชร ,2544:52)

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวเลขเพียงตัวเดียว อย่างไรก็ตาม เราสามารถหยั่งรู้ทัศนคติของมนุษย์ได้ ถึงแม้จะมีความซับซ้อนและมีลักษณะเชิงคุณภาพอยู่มากก็ตาม
2. ทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หมายถึง ผลรวมของความรู้สึกรู้สึก ความโน้มเอียง อคติ ความกลัว ความคิดอื่นๆต่อเรื่องนั้นๆ
3. เราสามารถวัดทัศนคติได้โดยใช้ความคิดเห็น (Opinion) เป็นเครื่องมือแต่การใช้ความคิดเห็นเป็นเครื่องบ่งชี้ทัศนคตินั้น ทำให้คลาดเคลื่อนในการวัด จึงขอเสนอแนะว่าการกระทำของคนที่อาจจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงทัศนคติที่ดีกว่าสิ่งที่เขาพูด แต่ก็เป็นไปได้ที่คนคนนั้นอาจบิดเบือนการกระทำของตนเอง ดังนั้น จึงใช้ความคิดเห็นหรือการกระทำบางรูปแบบเพื่อใช้บ่งชี้ถึงทัศนคติ
4. มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในการวัดความคิดเห็น หรือการกระทำที่เราใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ทัศนคติ แต่ความคลาดเคลื่อนระหว่าง “เครื่องบ่งชี้” และความจริง ถือว่าเป็น “สากล” (Universal)
5. ทัศนคติของคนหนึ่งไม่จำเป็นจะทำนายการกระทำของคนนั้นได้ถูกต้องเสมอไป
6. ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่วัดได้อาจเกิดจากความผิดพลาดในการวัด ดังนั้นจึงมีแนวความคิดที่จะใช้ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error of measurement) เพื่อแยกความผิดพลาดของเครื่องมือที่วัดจากความเปลี่ยนแปลงของตัวทัศนคติเอง
7. ไม่สามารถใช้คำว่า “มาก” หรือ “น้อย” อธิบายทัศนคติได้อย่างสมบูรณ์เพราะทัศนคติมีหลายมิติ อย่างไรก็ตามความคิดที่จะวัดทัศนคตินี้เป็นความพยายามที่จะวัดค่าของทัศนคติในเชิงเส้นตรง (Linear measurement)

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ดับบลิว เจ แม็คไกเวอร์ (W.J. mcguire, 1969) ได้อธิบายขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน (อ้างในอัญชิสา สรรพวัชร ,2544:52)

1. การใส่ใจ (Attention)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การยอมรับ (Yielding)

4. การเก็บเอาไว้ (Retention)

5. การกระทำ (Action)

สิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้นเริ่มต้นด้วยองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง คือ แหล่งของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจจะเป็นบุคคลเดี่ยว กลุ่มบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่างๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถ ความเป็นที่ดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร จากการศึกษาพบว่า แหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถดึงดูดความสนใจและมีอำนาจจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่มีคุณสมบัติเหล่านั้น

นอกจากนี้องค์ประกอบอื่นๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความยากง่าย คำที่ใช้วิธีส่งข่าวสาร (เช่น การพูดในชุมชน การแสดงสาธิต การสัมภาษณ์ การอภิปราย ฯลฯ) และตัวผู้รับ (เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม เป็นต้น) ก็เป็นองค์ประกอบในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างทั้งทางด้านสรีระวิทยา วัตถุ สังคม และอื่นๆ เชื่อว่า “อายุ” มีผลต่อทัศนคติของบุคคล ผู้ใหญ่มักจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ซึ่งตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลต่อการสร้างทัศนคติของบุคคลเหล่านั้นด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะมาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนและบุคคลอื่นๆ
2. การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้จะมาจากประสบการณ์ หรือความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานในสังคม ซึ่งไปมีผลต่อบุคคลทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถ้าความคิดรู้สึก และพฤติกรรมถูกกระทบไม่ว่าในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น

จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ทำให้เราทราบถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทราบว่าทัศนคติสามารถส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในด้านต่างๆ ได้อย่างไร โดยเอาไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยในการศึกษาทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย ว่ามีผลต่อการเกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ร่วมในการอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไรก็ตามครั้งนี้ และรวมถึงจะทำให้ทราบว่าการอนุรักษ์เครื่องจักสานอย่างไร

แนวคิด วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

รากฐานของสังคมหรือเรียกว่าวัฒนธรรมนั้นที่จริงแล้วก็คือ วิธีทั้งหมดของชุมชนหรือชาติใด ชาติหนึ่งซึ่งวิถีชีวิตนี้ที่รวมถึงความเชื่อ คุณค่าของสังคมด้วย สิ่งสำคัญในเรื่องวัฒนธรรม คือเรื่องชุมชน เฉพาะชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติวัฒนธรรมเป็นผู้มีวิถีชีวิตไทยเราตั้งแต่เดิมมานั้นมีวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งถือเป็น วัฒนธรรมไทย หมายถึง การมีความสุขร่วมกัน ไม่ใช่สุขเพียงลำพังโดยปล่อยให้คนอื่นๆทุกข์ยาก ดังนั้น ถ้าชุมชนเข้มแข็งเศรษฐกิจก็เข้มแข็งไปด้วยดังที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราช ดำรัสว่า เศรษฐกิจพื้นฐานหรือเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและชุมชน (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543 : 93)

จันทน์ ทองประเสริฐ(2526:60) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของสังคมส่วนรวม (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้อ อานันท์, 2543 : 91)

ซิดา ซากัทร (2541) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็น ระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน (อ้างใน มะลิ ฉัตร เอื้ออานันท์, 2543 : 91)

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) แสดงปาฐกถา ไว้ว่า “วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสม สิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสม ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นเจริญสืบต่อกันมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรม คือผลรวมของทุกสิ่ง ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่ สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนบัดนี้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อ ตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป ตลอดจนเป็นเครื่องวัด ระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้นๆ” (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ 2543)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2537: 23) ได้กำหนดความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรม คือ วิถีดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออกและการ สื่อความหมายของความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชน เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ ที่เห็นได้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม และแน่นอนที่สุด วัฒนธรรมเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์

ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติและเทคโนโลยี(อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 91)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2529) วัฒนธรรม คือ แบบแผนการดำรงชีวิตของคนในชุมชนหนึ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เพื่อความเจริญของชุมชนนั้นโดยมีการดำรงรักษาไว้และถ่ายทอดตามกาลสมัย (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 91)

สุพัตรา สุภาพ (2518: 119) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ , 2543 : 91)

จางง์ ทงประเสริฐ(2526:62) กล่าวว่า การที่จะเพียรทำให้วัฒนธรรมให้มีระเบียบเป็นพิมพ์เดียวกันหมด หรือเท่าเทียมกันหมดย่อมทำไม่ได้ ถ้าทำได้ก็จะกลายเป็นไม่ใช่วัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมจะต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ทว่าต้องเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น วัฒนธรรมที่เจริญออกมา คือ วัฒนธรรมที่มีส่วนประกอบที่มีลักษณะที่แปลกๆ และแตกต่างกันนั้น จึงอยู่ที่มีความพอดีของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นรูป ซึ่งตกอยู่ในข่ายแห่งปัญญา ความสามารถของกลุ่มชนของสังคมนั้นๆที่จะเป็นผู้พิจารณา(อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 91)

จางง์ ทงประเสริฐได้อธิบายถึงวัฒนธรรมไว้ 4 ด้าน ดังนี้ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 93)

1. ด้านคติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต
2. ด้านเนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมายรวมทั้งขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและระเบียบวินัยต่างๆ ที่สังคมได้กำหนดขึ้นและเป็นที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญพอๆ กับกฎหมาย
3. ด้านวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่เกี่ยวกับการกินคืออยู่ดี
4. ด้านสทธรรม คือ วัฒนธรรมทางสังคม หมายถึง คุณธรรมต่างๆที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประเวศ ะสี (2534) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือพลังแห่งการพัฒนา แต่การที่วัฒนธรรมไม่มีพลังเพราะคำนี้ได้รับการสื่อความหมายในรูปแบบที่ไม่มีชีวิต คนส่วนใหญ่เมื่อได้ยินคำว่าวัฒนธรรม มักหมายถึงการแสดงและพิธีการในวันสำคัญของชาติหรือการร้องรำทำเพลงและศิลปวัตถุเท่านั้น จึงมองไม่เห็นว่าเป็นพลังในการพัฒนาอย่างไร โดยความเจริญของวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ

แสดงถึงความเจริญและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น คนในสังคมหรือคนในชาติควรได้ปฏิบัติและพิจารณาสิ่งต่อไปนี้ (อ้างใน มะลิจิตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 93)

1. ต้องสะสมและสืบทอด “วัฒนธรรม” ของชาติให้เป็นมรดกตกทอดกันไปโดยไม่ขาดสาย
2. ต้องหาของแปลกใหม่มาเพิ่มเติมของเดิม แต่สิ่งที่มาเพิ่มเติมต้องสอดคล้องกับของเดิมที่มีอยู่
3. ต้องส่งเสริมให้แพร่ขยายไปในหมู่คนและตลอดไปจนถึงชนหมู่อื่นด้วย
4. ต้องแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสภาพของเหตุการณ์

จางงัก ทองประเสริฐ(2526) ได้กล่าวถึง การปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนี้ (อ้างใน มะลิจิตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 90)

1. รู้จักทำให้คนในหมู่หรือในสังคมเป็นผู้ริเริ่มสร้างสิ่งแปลกๆใหม่ๆ
2. มีแนวทาง จุดหมายปลายทาง บอกให้รู้ว่าจะไปทางไหน
3. วางรูปมาตรฐานว่า ต้องการจะให้ดำเนินอย่างไร
4. มีนโยบายที่จะชักชวน หรือบังคับแล้วแต่กรณี จะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ เพื่อให้คนในสังคมกระทำตามมาตรฐานที่วางไว้

จางงัก ทองประเสริฐ(2526) ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 8 ประการ (อ้างใน มะลิจิตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 91)

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. มีความเป็นบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้อง และความสมดุลยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

คันสนีย์ จะสุวรรณและ สุจิตรา แสงหิรัญ (2537 : 35) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม คือ (อ้างใน มะลิจิตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 91)

1. การเรียนรู้และการคิดสะสม มนุษย์ได้เรียนรู้และคิดสิ่งต่างๆ จากความรู้ ความสามารถ ปัญญา และประสบการณ์ แล้วสะสมเป็นมรดกไว้เพื่อถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไป เป็นการนำทางให้คนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สิ่งที่เหมาะสมไว้ คือ วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. การปลูกฝังถ่ายทอด เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลังต่อไป เพื่อนำมาประพฤติปฏิบัติสืบเนื่องต่อกัน ซึ่งต้องอาศัยเวลา เพราะวัฒนธรรมนั้นต้องปลูกฝังกันจนเป็นนิสัย
3. การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และการเปลี่ยนแปลงจะเจริญก้าวหน้าได้ก็เพราะผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นมีความเข้าใจอย่างแท้จริง และรู้จักคัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับชีวิต ความเป็นอยู่ในแต่ละยุคสมัย และเพื่อปรับปรุงของเดิมให้ดีขึ้น

เจลีชว มณีเลิศ (2528: 22-26) กล่าวถึง วัฒนธรรมไว้ดังนี้ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543 : 91)

1. วัฒนธรรมกับชีวิต วัฒนธรรมเป็นเรื่องของสังคม และสังคมหมายถึงมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีระบบ ระบบของสังคมหนึ่งอาจจะรัดกุมหรือซับซ้อนกว่าระบบของอีกสังคมหนึ่ง ประเด็นสำคัญ คือ แต่ละสังคมจะต้องมีระบบอันใดอันหนึ่ง ตามนัยนี้สังคมมนุษย์เท่านั้นที่สามารถจะสร้างหรือมีวัฒนธรรมได้ สังคมมีการพัฒนาวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นของตัวเอง และแตกต่างจากของสังคมอื่นจนเห็นได้ชัด
2. วัฒนธรรมกับแผนการประพฤติกและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมโดยเฉพาะสังคมที่ซับซ้อน ความจำเป็นที่จะต้องมีการระเบียบแบบแผนในการประพฤติกปฏิบัติที่มีได้มุ่งไปในทางอยู่รอด แต่อย่างเดียวนั้นแต่เป็นการอยู่รอดที่มีคุณภาพชีวิต ความจำเป็นของระเบียบแบบแผนนั้นมาพร้อมกับสังคมมนุษย์ในสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ระเบียบแบบแผนการประพฤติกก็จะซับซ้อนตามขึ้นไปด้วย

จันทน์ ทองประเสริฐ แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท ดังนี้(อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543 : 91)

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อให้ได้มีการกินดีอยู่ดี ตลอดจนรู้จักรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และการรักษาสาธารณสมบัติของชาติ รู้จักสร้างความเจริญงอกงามทางวัตถุและรู้จักประกอบอาชีพการงาน
2. วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้สติปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา เช่น ขบธรรมเนียมหรือประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้ทางด้านจิตใจให้งอกงามหรือให้สบายอก สบายใจ

พิทยา สายหู กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือความคิดที่ได้สั่งสมไว้ ชาวบ้าน คือ คนธรรมดา หากรวมความหมายคือ ความรู้ ความคิด ของคนธรรมดาที่สั่งสมไว้ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543 : 90)

นนท.
น.ม.ศ.ก.
2541

วิชิต นันทสุวรรณ กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แกนหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข นอกจากภูมิปัญญาจะเกิดขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อการแก้ปัญหาแล้วยังเป็นการผสมผสานความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน จากการศึกษาวิธีการกำหนดสาขา หรือ ประเภทของภูมิปัญญาไทย ของสถาบันต่างๆ ได้ดังนี้ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543 : 92)

1. สาขาเกษตรกรรม
2. สาขาอุตสาหกรรม
3. สาขาการแพทย์แผนไทย
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ
7. สาขาศิลปกรรม
8. สาขาภาษาและวรรณกรรม
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม
10. สาขาศาสนาและประเพณี
11. สาขาการศึกษา

สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ (2539: 23) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านหรือ ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสมที่สืบทอดกันมา ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมิใช่เป็นการคิดค้นเพื่อการ “กลับไปสู่อ้อม” สังกมแบบดั้งเดิมหากแต่เป็นเพียงการดัดแปลง ประสพการณ์ซึ่งได้รับโดยตรงจากชาวบ้านออกมานำเสนอให้ผู้ทำงานพัฒนาทั้งหลาย ได้ตระหนักถึง ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชาวบ้าน (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543 : 90)

สามารถ จันทรสุรีย์ (2534 : 3) พิจารณาฐานของความรู้ชาวบ้านหรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อม ซึ่งผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สืบทอดต่อกันมา อีกนัยหนึ่งได้ว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง(อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543 : 90)

นอกจากนี้จากผลการสัมมนาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2534) เรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาการประดมได้อย่างไร” ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ กระบวนการ

ปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ให้ดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขหรือสามารถแก้ปัญหาการดำรงชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัย

โดยสรุปแล้ว ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านจากแนวคิดนักวิชาการต่างๆ จำแนกได้ 4 ลักษณะ คือ(อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์ ,2543 : 90)

1. ภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับยุคสมัย
2. ภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ความคิดเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในการทำมาหากิน และใช้ชีวิตประจำวัน
3. ภูมิปัญญาที่เป็นการสะสมความรู้อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนหรือเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน
4. ภูมิปัญญาที่เป็นการเชื่อมโยงความรู้ซึ่งเป็นองค์รวมของชาวบ้านรวมปรัชญาในการดำรงชีวิต การทำมาหากิน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ (2539: 27) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ลักษณะนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น ทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม

มีนักวิชาการหลายท่าน เช่น สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2534) อังกูล สมคเนย์(2534) ได้แบ่งภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ดังนี้(อ้างในมะลิฉัตร เอื้ออนันท์ 2543 : 68)

1. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม
3. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน
4. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2538)ได้แบ่งภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม
3. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน
4. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค
5. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค

ส่วนประเด็นของ หัตถกรรม นั้น หมายถึง งานฝีมือช่างเพียงคนเดียวหรือมากกว่าหนึ่งคนก็ตาม แต่การทำนั้นมีลักษณะที่มีแนวโน้มที่ช่างสามารถแสดงความชำนาญเฉพาะตัวมากกว่าการรับช่วงสำหรับ งานหัตถกรรมพื้นบ้านควรจะเป็นงานที่เกิดจากฝีมือช่างชาวบ้านหรือฝีมือช่างของคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งที่ได้เรียนรู้จากสถาบันการศึกษาใด หากแต่เป็นการทำสืบต่อมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนมาจากเพื่อนบ้านท้องถิ่นของตน (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 90)

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง ศิลปหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือช่างคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดกันในครอบครัวโดยตรง จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันงานศิลปหัตถกรรมอาจถ่ายทอดอิทธิพลแก่กันและกันได้ เช่นเดียวกับคดีพื้นบ้าน หากแต่ต้องรับการปรับให้เข้ากับสภาพเฉพาะถิ่นจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนเอง (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 90)

ผู้เชี่ยวชาญศิลปะพื้นบ้าน ชาวญี่ปุ่น ชื่อ โซเอสี ยานากิ ได้เขียนความสำคัญของศิลปะพื้นบ้าน ไว้ดังนี้(อ้างในมะลิฉัตร เอื้ออานันท์ 2543 : 68)

1. สิ่งนั้น มิได้เกิดจากความประสงค์ส่วนตัวของช่างเพื่อแสดงออกทางศิลปะแต่มาจากความพยายามของช่างที่ฝึกฝนและผลิตงานนั้นสืบต่อมาหลายชั่วอายุ
2. สิ่งนั้นมีรูปแบบที่ง่าย ๆ มีความงามเกิดจากวัสดุธรรมชาติ
3. สิ่งนั้นเกิดจากการฝึกฝนและการทำซ้ำๆกันมากกว่าความพยายามที่จะให้เป็นศิลปะ
4. สิ่งนั้นมีความเป็นธรรมชาติมากกว่าความสละสลวยเพื่อความเป็นศิลปะ
5. สิ่งนั้นจะต้องแสดงลักษณะพิเศษเฉพาะถิ่นหรือเอกลักษณ์ของถิ่นกำเนิด
6. สิ่งนั้นจะต้องปราศจากอิทธิพลอุตสาหกรรม คือ ทำขึ้นด้วยมือเท่านั้น
7. รูปแบบของงานหัตถกรรมเป็นรูปแบบของงานควบคู่กับวัสดุที่ทำ เราสามารถเห็นการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันและมนุษย์กับวัฒนธรรมผ่านทางผลงานหัตถกรรม
8. งานหัตถกรรมเป็นตัวแทนของการแสดงออกทั้งในลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองและที่ผูกโยงสัมพันธ์กับชุมชน

แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน

สมควร กวียะ กล่าวว่า “สื่อพื้นบ้าน คือ วัฒนธรรมที่ได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่ส่ง รับ และเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ปรากฏให้เห็นในรูปของ คำพูด ข้อเขียน บทเพลง คนตรี การละเล่น หัตถกรรม สถาปัตยกรรม พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรือแม้กระทั่งชีวิต” (อ้างใน เกศินี จุฑาวิจิตร, 2540)

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสาน ของประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนมสนิม จังหวัดชลบุรี” จะวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านตามสำนักหน้าที่นิยม (Functionalism) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

1. สำนักนี้จะถือว่าเป็นสถาบันย่อยอันหนึ่งของสังคม สถาบันนี้จะทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระบบค่านิยม เช่น หลานสอนปู่ ย่าสอนหลาน สิคค์ควงเมีย จะมีการระบุหน้าที่ของคนแต่ละกลุ่มเอาไว้อย่างชัดเจน
2. นอกเหนือจากหน้าที่สำคัญ คือ การรักษาเสถียรภาพให้สังคมโดยรวมแล้ว หากสังคมนั้นต้องการสืบทอดชีวิตให้ยืนยาวต่อไป บรรดาสถาบันย่อยของสังคม รวมทั้งสื่อพื้นบ้านก็มีหน้าที่อบรมสั่งสอน การทำหน้าที่ดังกล่าวของสื่อพื้นบ้านที่จะมองเห็นชัดเจนที่สุด คือ การละเล่นพื้นบ้านของเด็ก เช่น รี่รีข้าวสาร มอญซ่อนผ้า บางครั้งเราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “การถ่ายทอดวัฒนธรรม”
3. สื่อพื้นบ้านทำหน้าที่อีกแบบหนึ่ง คือ การควบคุมทางสังคม ตัวอย่างเช่นถ้าจิ้งจกตก ไม่ควรออกจากบ้าน
4. นักวิชาการเยอรมันในสำนักเฟรงเฟิร์ต กล่าวถึง หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน คือ
 - (1) ทำหน้าที่ปลดปล่อยแรงผลักดันทางเพศ ตัวอย่างเช่น การเล่นเพลงลำตัด ประเพณีตีจิ้งจกในภาคอีสาน
 - (2) สร้างความสามัคคีระหว่างคนกลุ่มต่างๆ เช่น ประเพณีการแข่งขันต่างๆ
 - (3) ช่วยให้คนพัฒนาด้านภูมิปัญญา เช่น การเล่นปริศนาคำทาย
 - (4) วิพากษ์วิจารณ์สังคมที่เป็นอยู่ในสังคมไทย เช่น การวิพากษ์วิจารณ์สังคมที่ปรากฏในเนื้อเพลงลูกทุ่ง
 - (5) ทำหน้าที่ให้การศึกษาและสร้างความสำนึกทางการเมือง เช่น ในเพลงกล่อมเด็ก จะมีเนื้อหาด้านการเมืองบรรจุอยู่
 - (6) มีลักษณะสัมพันธ์กับชีวิต ก่อเกิดการทบทวนชีวิต เช่น พิธีแห่นางแมวหรือการทำบุญประทายเป็นที่แสดงความสัมพันธ์กับชีวิตของชาวนาเช่นกัน

(7) มีหน้าที่ให้ความบันเทิง เหมือนหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยทั่วไป

5. G.C. Chu และ Ai-li Chu ได้วิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน คือ

(1) **Cognitive Dimension** สื่อพื้นบ้านทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้รับสารว่า อะไร เป็นอะไร อะไรผิดอะไรถูก ตัวอย่างเช่น นิทานเรื่องกุง่องข้าวน้อยฆ่าแม่ ของยโสธร ได้บอกย้ำว่า ความ หิวนั้นอานุภาพรุนแรงเพียงใดแต่ชี้ให้เห็นว่า การทำมาคูดานั้นเป็นบาปอันยิ่งใหญ่ และได้บาปได้บ้าง ด้วยการสร้างพระธาตุ ซึ่งถือว่าเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่

(2) **Affective Dimension** หน้าที่สร้างอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เช่น ในการเทศน์มหาชาติ กัณฑ์ต่างๆ

(3) **Conative Dimension** หน้าที่ชี้แนะทางปฏิบัติแก่ผู้คนในสังคม เช่น ลีเกเรื่องจันทโค รพนั้นให้ข้อคิดว่าการไม่ฟังครูอาจารย์ ผลจะทำให้เดือดร้อนอย่างไร

ในการวิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีต่อชุมชนหรือสังคมนั้นมีข้อเตือนใจอยู่หลายประการ เช่น มีการอบรมสั่งสอนให้หนุ่มสาวยึดถือประเพณีที่เหมาะสมในเรื่องเพศ เช่น ไม่ควรมีความสัมพันธ์ ทางเพศก่อนแต่งงาน

สำหรับหน้าที่การสื่อสารในชุมชนนั้น(อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2543) กล่าวถึง หน้าที่ของการ สื่อสารในชุมชนว่าเป็น การเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน

1. หน้าที่ในการแสดงออก คือที่เป็นตัวของตัวเองออกมาเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ได้
2. หน้าที่ทางสังคม คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชน เดียวกัน
3. หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นหน้าที่พื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไป หากทว่าใน การสื่อสารชุมชนนั้นทิศทางการไหลของข่าวสาร ต้องเป็นไปอย่างรอบด้านดังที่ได้กล่าว มาแล้ว ดังนั้นผู้เข้าร่วมกระบวนการสื่อสารทุกคนจึงได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เพื่อ ยกระดับความเข้าใจและความรู้ในเรื่องการสื่อสารและทักษะการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
4. หน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ การสื่อสารจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลและชุมชนได้ เนื่องจากการสื่อสารชุมชนมีลักษณะเป็นการ สื่อสาร 2 ทาง ที่มีขั้นตอนของปฏิกริยาป้อนกลับ

นอกเหนือจากคุณลักษณะที่กล่าวมานี้ Berrigan F.J. (1979) ได้เพิ่มคุณสมบัติบางประการที่การสื่อสารชุมชนน่าจะมี (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

1. สื่อชุมชนเน้นการปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมสำหรับประโยชน์ การใช้งานของชุมชน ไม่ชุมชนจะตั้งวัตถุประสงค์การใช้เอาไว้เช่นใดก็ตาม
2. สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึง (Access) ได้ตลอดเวลา เพื่อนำไปใช้เพื่อหาข่าวสาร เพื่อความรู้หรือเพื่อความความบันเทิง
3. สื่อชุมชนเป็นสื่อที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในหลายบทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ
4. สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่แสดงออกของชุมชน มิใช่เป็นสื่อเพื่อชุมชน ซึ่งหมายความว่า ตัวตนของชุมชนที่จะแสดงออกไปนั้นต้องมาจากการกำหนดของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมาทำให้ชุมชน
5. สื่อชุมชนจะปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มาเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนะของคนทุกคน

G.C. Chu ได้เสนอวิธีการแยกประเภทของสื่อพื้นบ้าน ไว้ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

1. Spectator Media เป็นสื่อที่ผู้ชมมีหน้าที่ดูชมอย่างเดียวโดยไม่มีส่วนร่วม เช่น การแสดงลิเก
2. Participating Media เป็นสื่อที่ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น เพลงเกี่ยวข้าว การรำวง
3. Expressive Media เป็นสื่อที่ผู้สร้างสื่อต้องการจะแสดงซึ่งความคิดเห็นของตน เช่น ลวดลายการปักโอ่ง

ในปี 1980 ศูนย์วางแผนและพัฒนาการผลิตสื่อพื้นบ้านของประเทศฟิลิปปินส์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน เช่น ละครพื้นบ้าน หุ่นกระบอก พบว่า (อ้างในจันทร์เพ็ญ ชาติพันธ์ : 2530)

1. สื่อพื้นบ้านต่างๆอาจจะมีรูปแบบ โครงสร้าง เนื้อหา และเทคนิคแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น แต่ก็มีลักษณะร่วมกัน คือ การสะท้อนภาพชีวิตของชาวบ้าน การใช้ภาษาถิ่น สื่อความหมายเข้าใจกันได้ง่าย ส่วนเทคนิคการแสดงออกนั้นได้รับการพัฒนาไปตามลักษณะและชนิดของสื่อพื้นบ้านนั้นๆ
2. สื่อพื้นบ้านสามารถผสมผสานคลุกเคล้า ข่าว หรือเหตุการณ์ต่างๆในสังคมเพื่อเสนอให้ประชาชนทราบ โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงท่วงทำนองให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการแสดง พร้อมกับเสริมแต่งดัดแปลง อย่างมีศิลปะเพื่อนำเสนอให้ดียิ่งขึ้น
3. สื่อพื้นบ้านได้รับความนิยมยกย่องจากประชาชนสูงกว่าการเผยแพร่ข่าวสาร โดยใช้วิธีอื่นๆของรัฐบาล

4. สื่อพื้นบ้านเกือบทุกคนมีความผูกพันอย่างใกล้ชิด กับพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน
5. ชาวชนบทที่ห่างไกล ซึ่งไม่ค่อยได้รับสื่อมวลชนสมัยใหม่ย่อมมีความซาบซึ้งในสื่อพื้นบ้านมากกว่าผู้ที่ได้รับสื่อที่ทันสมัยอื่นๆ
6. บทบาทของสื่อพื้นบ้านจากการสรุปการวิจัย ได้ดังนี้
 - (1) ทำให้ประชาชนตระหนักในความเป็นชาติ
 - (2) เพิ่มประสิทธิภาพของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ความคิด และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน
 - (3) ประชาชนยอมรับและสนใจสื่อพื้นบ้านอย่างมาก
 - (4) สื่อพื้นบ้านมีคุณลักษณะที่สะดวกในการนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เพราะมีรูปแบบที่ไม่สลับซับซ้อน

แนวทางการศึกษา “ผู้รับสาร” ในด้านสื่อมวลชนมีวิธีการศึกษาได้หลายแบบ นำมาประยุกต์ใช้สำหรับการวิเคราะห์การสื่อสารพื้นบ้านได้ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ ,2544)

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ การวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร จะสามารถบ่งบอกถึงสถานภาพของการสื่อสารหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นว่า มีขอบเขตกว้างขวาง เป็นที่นิยมมากน้อยแค่ไหน หรือเป็นการสื่อสารเฉพาะกลุ่มเล็กๆ ตัวอย่างเช่น จันทร์เพ็ญ (2530) ศึกษากลุ่มผู้เปิดฟังเพลงขอในเขตสันกำแพงโดยระบุคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างว่า ต้องเคยฟังไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง และฟังครั้งสุดท้ายไม่เกิน 1 เดือน ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ฟังจะมีอายุในช่วง 36-55ปี หมายความว่า เพลงขอเริ่มเป็นเพลงเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก
2. การวิเคราะห์มูลเหตุของใจ/แบบแผนการได้รับข่าวสารของกลุ่มผู้รับ ตัวอย่างเช่น การจัดงานวิจัยเพลงขอของ จันทร์เพ็ญ (2530) พบว่า มีมูลเหตุของใจ 3 ประการในการฟังเพลงขอ กลุ่มแรก คือ บรรดา กลุ่ม แฟนพันธุ์แท้ของเพลงขอ กลุ่มที่ 2 มาฟังเพลงขอเพราะซาบซึ้งเป็นกลุ่มเคยเป็นผู้รับสารมาก่อน แปรเปลี่ยนสถานะไปเป็นผู้ส่งสารทีหลัง กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่รับฟังเพื่อความสนุกสนาน

เราสามารถวิเคราะห์มูลเหตุของใจของผู้รับสารในเรื่องของการถ่ายทอดของแต่ละกลุ่ม ได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 น่าจะมีศักยภาพสูงสุดเพราะเป็นผู้มีใจรักอยู่แล้ว ส่วนกลุ่มที่ 2 เหมาะกับสถานะ “ผู้นำทางความคิด” ในระบบการสื่อสาร 2 จังหวะ ส่วนกลุ่มสุดท้าย เป็นกลุ่มที่ให้ feedback ได้อย่างดีเกี่ยวกับลักษณะความบันเทิงในเพลงขอ

3. การศึกษาผู้รับสารเพื่อดูผลกระทบที่เกิดขึ้น นักวิชาการจะวัดผลกระทบใน 3 ระดับ คือ ความรู้ / ความเข้าใจ และระดับ ทักษะ / อารมณ์ความรู้สึก และระดับการกระทำพฤติกรรม ที่รู้จักกันในสูตรย่อๆว่า K-A-P เริ่มต้นด้วยการให้ความรู้ / ความเข้าใจเสียก่อน (K) จากนั้น ผู้รับสารก็จะค่อยๆสร้างทักษะ (A) ที่ดี และปิดท้ายด้วยการลงมือกระทำ(P)

สำหรับวิธีการสร้างผลกระทบของการสื่อสารแบบพื้นบ้าน มักจะมีอีกสูตรหนึ่ง กล่าวคือ P-A-K ตัวอย่างเช่น การปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กๆ วิธีการตามแบบประเพณีมักจะเริ่มต้นด้วยการสอนให้ สวดมนต์ไหว้พระ(P) จากนั้น ทำๆไปแล้ว เด็กจะรู้สึกที่ดีเวลาไปวัด (A) แล้วจึงเรียนรู้หลักธรรมคำ สอนพระพุทธเจ้า (K) จะพบปัญหาแบบเดียวกัน คือ การเกิดผลกระทบนั้นไปไม่สุดสาย เด็กอาจจะ ปฏิบัติและรู้สึกชื่นชอบแต่ก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างท่องแท้

แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา สิ่งที่เป็นของดั้งเดิมเป็นศิลปวัฒนธรรมต่างๆที่ภูมิปัญญา ของมนุษย์เราได้สร้างสมกันไว้ ซึ่งในปัจจุบันนี้มนุษย์เราได้ทำลายสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ให้สูญหายไป แล้ว อย่างมากมาย ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชนรุ่นหลังนี้ควรจะช่วยกันค้นหาสิ่ง ที่หลงเหลืออยู่ และควร จะหาวิธีการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้น เพื่อจะได้ถ่ายทอดไว้ให้แก่ชนรุ่นต่อไปได้รู้ได้เห็นกันอีก (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 90)

หลักการการอนุรักษ์ ประกอบด้วยขั้นตอนง่ายๆ คือ (อ้างใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ,2543 : 89- 92)

1. การเก็บข้อมูลจากสิ่งต่างๆที่พอเหลืออยู่อย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะได้ตรงความหมายในแง่อื่นๆ เช่น ในการรับอิทธิพลหรือตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันโดยการเปรียบเทียบกับรูปแบบหรือจาก การสอบถาม เป็นต้นว่า วัสดุที่ใช้ทำ ขนาด รูปแบบ แหล่งที่พบ
2. เก็บรวบรวมให้คงเรื่องราวตามความเป็นจริงเดิมของสิ่งนั้นอย่างไม่บิดเบือนพิจารณาถึง วัฒนธรรม ว่าเป็นการสังสมประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ ช่วยให้มีมนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้และ พิจารณาถึง คุณค่าทางด้านต่างๆ ของศิลปวัตถุที่ว่าอะไรคือจุดเด่น เพื่อที่จะรักษาลักษณะ สำคัญนั้นไว้ได้มากที่สุด

เราจะต้องช่วยกันชี้แนะให้นักเรียนทราบเหตุผลว่า เราอนุรักษ์หรือสืบทอดและสร้างเสริม วัฒนธรรมกันไปทำไม

ปรกรณ์ สิงห์สุริยา กล่าวว่า เพียงการอนุรักษ์คุณค่าที่มีไว้ก็จะเป็นการสร้างทิศทางการถ่ายทอด วัฒนธรรมใหม่ที่จะมาแก้ไขทิศทางการถ่ายทอดวัฒนธรรมในปัจจุบันที่น่าสู่ความเสื่อมโทรมของสังคม

ไทย การรักษาคุณค่าอาจทำได้ 2 วิธี กล่าวคือ การอบรมสั่งสอนและการอธิบายความสำคัญและประโยชน์ของคุณค่าที่มี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (อ้างในมะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543)

1. การอบรมสั่งสอนไม่ได้กระทำด้วยวาจาเท่านั้น แต่กระทำด้วยการปฏิบัติตามหรือใช้คุณค่าที่เรา มีในชีวิตประจำวัน ด้วยวิธีนี้เองภาษาไทยคงอยู่และเจริญงอกงาม ซึ่งการศึกษาก็มีบทบาทใน จุดนี้
2. การอธิบายความสำคัญและประโยชน์ของคุณค่าที่มีเป็นเรื่องซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้มาเกมาย ซึ่งผู้อธิบายควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และกระบวนการถ่ายทอดที่ดีและถูกต้องใน กระบวนการการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การศึกษาเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเรา สามารถควบคุมสิ่งที่จะถ่ายทอดและทิศทางการถ่ายทอดให้ถูกต้องได้ แต่ในกระบวนการ ถ่ายทอดดังกล่าวยังมีสิ่งอื่นที่มีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมของคนและสื่อต่างๆ ซึ่งใน ปัจจุบันนี้สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมาก เราจึงควรมีหน่วยงานบางอย่างขึ้นมากำกับดูแลสิ่งเหล่านี้ หน่วยงานทางวัฒนธรรมดังกล่าว ควรประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและทำงานร่วมกับฝ่าย การศึกษา หน่วยงานนี้จะชี้ให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าที่เรามีและช่วยอธิบายให้คน เข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของคุณค่าเหล่านั้น หน่วยงานต้องส่งเสริมคุณค่าเหล่านั้น ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและเข้าถึงคนเพื่อแข่งกับกระแสของทิศทางการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ นำไปสู่ความเสื่อม หน่วยงานต้องตัดสิ่งทีรับมาจากภายนอกกว่าขัดกับสิ่งดีงามที่เรามีหรือไม่ เพราะของบางอย่างที่รับมาได้ต้องมีการปรับปรุงและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง หน่วยงานต้อง ควบคุมสื่อต่างๆ ไม่ให้ส่อไปในทางที่ส่งเสริมในเรื่องที่ผิด รวมทั้งเรื่องการใช้ภาษาด้วย แนวคิดของวัลยา ไกรสุตร และคนอื่นๆ (อ้างในมะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543) ที่ว่าการ ดำเนินงานอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญ ของชาติให้ได้ผลดี จึงควร
 - 1) เลือกสรรผู้ที่ทำหน้าที่นี้โดยผู้นั้นจะต้องเห็นความสำคัญ เข้าใจเนื้อหาสาระของวัฒนธรรม อย่างลึกซึ้ง
 - 2) ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยคำนึงถึงคุณภาพซึ่งแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย ทั้งนี้ อาจรับเอาวัฒนธรรมอื่นที่เหมาะสมมาดัดแปลงให้เข้ากับชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ในการ ดำรงชีวิตได้ด้วย
 - 3) จัดตั้งสมาพันธ์ผู้นำท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4) มีการประสานร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน

จางง์ ทงประเสริฐ กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ ความเจริญอกงามและความมั่นคงของชาติ ดังนั้นในสังคมหรือในชาติควรจะได้ปฏิบัติและพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้(อ้างในมะลิจิตร เอื้ออานันท์ ,2543)

1. จะต้องสะสมและสืบทอดวัฒนธรรมของชาติ ให้เป็นมรดกทอดกันไปโดยไม่ขาดสาย
2. จะต้องหาของแปลกของใหม่มาเพิ่มเติมของเดิมแต่ก็ว่าจำเป็นต้องระมัดระวังให้ด้วย
3. จะต้องส่งเสริมให้แพร่ขยายไปในหมู่คนและตลอดจนถึงชนหมู่อื่นด้วย

สำหรับการปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมวัฒนธรรม สิ่งใดที่อยู่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนานมากไป สิ่งนั้นจะรัดตัวแข็งกระด้าง ไม่สามารถโอนอ่อนผ่อนตามเหตุการณ์ ที่มีมาก็มีแต่จะกระจายถ่ายเท เราจึงควรต้องปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนี้

1. รู้จักให้คนในสังคมหรือในหมู่ เป็นผู้ริเริ่มสร้างสิ่งแปลกใหม่ เพื่อเสริมสร้างสิ่งเก่าๆ ให้อกงามเป็นความก้าวหน้าแก่สังคมหรือจะถูกกว่าสร้างใหม่ให้เชื่อมกับเก่าอย่าง ไม่ขาดตอน
2. มีแนวทางเป็นจุดหมายปลายทาง บอกให้รู้ว่าจะไปทางไหน
3. วางรูปแบบมาตรฐานว่าต้องการจะดำเนินการอย่างไร

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมมาวิเคราะห์การอนุรักษ์เครื่องจักสานของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. พิศิลาปี จิตนาวสาร (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี” พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ไม่มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แต่ตัวแปรทัศนคติเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

2. สุธีรา เฝ้าโลกสถิตย์ (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญ เกี่ยวกับบทบาทของ สื่อบุคคล สื่อประเพณีและสื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญเกาะเกร็ด ปากลัด และบางกระดี่” พบว่า สื่อที่มีบทบาททำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนเชื้อสายมอญมากที่สุดคือ สื่อประเพณี และเมื่อเปรียบเทียบสื่อทั้งสามประเภทแล้วพบว่าสื่อที่มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนเชื้อสายมอญเรียงตามลำดับคือ จากมากไปน้อย คือ สื่อประเพณี สื่อบุคคล และสื่อมวลชน

3. ไพลิน ศศิธนาแก้ว (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ กับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางประชากร ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และความรู้เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติ ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

4. ศรีปาน รัตติกาลชลกร (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของสื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง” พบว่า สื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง มีความเป็นมายาวนานไม่ต่ำกว่า 180 ปี สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วง และแต่ละช่วงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปและบทบาท บทบาทที่เด่นชัดของสื่อพื้นบ้านมอญที่มีต่อตัวบุคคล ได้แก่ ได้รับความสบายใจที่มีต่อชุมชนมอญ ได้แก่ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในชุมชนและที่มีต่อสังคมชาวมอญ ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวมอญ และพบว่าชาวมอญในอำเภอพระประแดงระบุให้รักษาสื่อพื้นบ้านที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาพุทธมากกว่าความเชื่อเรื่องผี จากการสมมติฐานพบว่าตัวแปรเพศไม่มีความแตกต่างในการระบุบทบาทของสื่อพื้นบ้านมอญที่มีต่อสังคมชาวมอญโดยทั่วไป ส่วนตัวแปรอายุ ระดับการศึกษาและประเภทของสื่อพื้นบ้านมีความแตกต่างในการระบุบทบาท

5. อุทัยวรรณ โกศลวัฒน์ (2539) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ในโครงการบำบัดน้ำเสียของผู้บริหารธุรกิจและเจ้าของสถานประกอบการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 410 คน ที่มีสถานประกอบการอยู่ในเขตพื้นที่โครงการบำบัดน้ำเสีย พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียทั้งจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียโครงการบำบัดน้ำเสียระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสียในระดับปานกลาง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสีย สำหรับความรู้ในเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

ในโครงการบำบัดน้ำเสีย ส่วนทัศนคติในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสีย

6. ปรียานุช ปัญจวงศ์ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิภูลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่าผู้ที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิภูลทองแตกต่างกัน ส่งผลให้การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม และความพึงพอใจที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

7. มณฑา พิพัฒน์เพ็ญ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนดนตรีพื้นบ้านของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา” พบว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนดนตรีพื้นบ้านนั้น ถ่ายทอดความรู้โดยการบอกเล่าลักษณะ การอธิบาย แนะนำ โดยการสาธิตในลักษณะการแสดง การทำให้ดูโดยการฝึกฝนในลักษณะ การให้นักเรียนฝึกใช้เครื่องดนตรี และถ่ายทอดความรู้โดยการให้เข้าร่วมแสดงในลักษณะการนำนักเรียนไปร่วมแสดงดนตรีพื้นบ้านในงานต่างๆ

8. คามินทร์ กิจนิชี (2540) ได้ทำการสำรวจการเปิดรับข่าวสารการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการอนุรักษ์พลังงานอาหารสองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานต่างกัน พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพลังงานจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติเกี่ยวกับอนุรักษ์พลังงาน พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงาน

9. พวงชมพู ไชยอาลา (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท” พบว่าการสื่อสารในช่วงของการเตรียมงานภายในหมู่บ้านและคุ้มบ้านมีทิศทางการสื่อสารสองทาง ลักษณะการสื่อสารมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทางการไหลของสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และในระดับเดียวกัน ส่วนในครอบครัวจะมีลักษณะการสื่อสารที่คล้ายกันแต่จะแตกต่างตรงที่ทิศทางการไหลของสารจะแตกต่างกันไปตามบทบาทของการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในครอบครัวและมีลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว ส่วนการสื่อสารช่วงถ่ายทอดกิจกรรมพบว่าเกิดในกลุ่มระดับหมู่บ้านมากที่สุด (84.62%) และพบว่าการใช้การปฏิบัติจริงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการสื่อสารจะมีทิศทางการสื่อสารสองทาง

ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ โดยมีการใช้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา อีกทั้งที่การไหลของสารทั้งจากบนลงล่างและในระดับเดียวกัน

10. วีรศักดิ์ จรินทร์รัตนกร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร การตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หอยหลอด ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า การเปิดรับข่าวสารของประชาชนอยู่ในระดับมาก ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์หอยหลอดของประชาชนอยู่ในระดับสูง และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หอยหลอดของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะทางประชากรศาสตร์ และความรู้ต่างกัน จะมีการเปิดรับสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์หอยหลอดจากสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัด

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีและมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่มีจำนวน 3,491 คน

กลุ่มตัวอย่าง

คือ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Samping) จำนวน 200 คนคิดเป็น 5.73 ของประชากรทั้งหมด ในเดือน สิงหาคม พ.ศ.2546

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถแจกแจงตามสมมติฐานได้ ดังต่อไปนี้
สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้

ตัวแปรตาม ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้

ตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนมีความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตัวแปรอิสระ ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่างๆ รวมทั้งคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed – Ended Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบสำรวจใช้สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยมีขั้นตอนวิธีสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีสร้างแบบสอบถามที่ดีและถูกต้อง
2. สร้างแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน จำนวน 36 ข้อ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้ จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามเลือกตอบในข้อที่ตรงกับความเป็นจริง โดยมีลักษณะ scale แบบนามบัญญัติ Norminal , Ordinal มาตราอันดับ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะคำถามแบบ Likert Scale

ส่วนที่ 3 คำถามการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะคำถามแบบ Likert Scale

3. ทดสอบความเหมาะสม และความถูกต้องของภาษา จึงได้นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม จำนวน 200 ชุด ไปแจกในตำบลไร่หลักทอง บริเวณ หมู่ที่ 3,7, 9 และละแวกใกล้เคียงแถวนั้น ได้แก่ อบต.ตำบลไร่หลักทอง , ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาขยายงานฝีมือเครื่องจักสานไม้ไผ่ตำบลไร่หลักทอง และออกไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามกับประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่วันที่ 23 – 30 สิงหาคม พ.ศ. 2546

เกณฑ์การให้คะแนน

จากแบบสอบถามผู้วิจัยได้กำหนดมาตรฐาน หรือเกณฑ์ในการให้คะแนนตัวแปรดังนี้

- ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 ข้อ ในแต่ละข้อให้คะแนนตามทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยมีระดับการให้คะแนน 5 ระดับ ด้วยกัน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ข้อความเชิงบวกให้ 5	คะแนน	ข้อความเชิงลบให้ 1	คะแนน
เห็นด้วย	ข้อความเชิงบวกให้ 4	คะแนน	ข้อความเชิงลบให้ 2	คะแนน
ไม่มีความเห็น	ข้อความเชิงบวกให้ 3	คะแนน	ข้อความเชิงลบให้ 3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ข้อความเชิงบวกให้ 2	คะแนน	ข้อความเชิงลบให้ 4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ข้อความเชิงบวกให้ 1	คะแนน	ข้อความเชิงลบให้ 5	คะแนน

โดยลักษณะคำถาม เป็นคำถามเชิงบวก ข้อ 2,4,5,7,9,10,12,13,15

โดยลักษณะคำถาม เป็นคำถามเชิงลบ ข้อ 1,3,6,8,11,14

นำคะแนนที่ได้มาจัดระดับของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 - 2.33	จัดอยู่ในระดับต่ำ	หรือมีทัศนคติในเชิงลบ
คะแนนระหว่าง 2.34 - 3.67	จัดอยู่ในระดับกลาง	หรือมีทัศนคติในเชิงปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.68 - 5.00	จัดอยู่ในระดับสูง	หรือมีทัศนคติในเชิงบวก

- การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีเป็นการประเมินความรับผิดชอบและความร่วมมือของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน

น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

นำคะแนนที่ได้มาจัดระดับของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 - 2.33	จัดอยู่ในระดับต่ำ	หรือมีส่วนร่วมน้อย
คะแนนระหว่าง 2.34 - 3.67	จัดอยู่ในระดับกลาง	หรือมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.68 - 5.00	จัดอยู่ในระดับสูง	หรือมีส่วนร่วมมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Decriptive Statistics) โดยใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลโดยการแจกแจงตารางแจกแจงความถี่ เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้
 - 1.1 ลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้
 - 1.2 ทักษะคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

การประมวลผลข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยกาคัดเลือกแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์เพื่อนำไปประมวลผลต่อไป
2. ลงรหัส (Coding) ในแบบสอบถามแล้วบันทึกข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์
3. ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชน ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจจากประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยสำรวจจำนวน 200 คน สามารถนำมาสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยแสดงผลเป็นร้อยละและค่าเฉลี่ย

1.1 ลักษณะประชากรศาสตร์

1.2 ทักษะคติในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

1.3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีการวิเคราะห์

ค่าสถิติ

2.1 สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ต่างกัน

2.2 สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีลักษณะทางประชากรต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนต่างกัน

2.3 สมมติฐานที่ 3 ทักษะคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละตามกลุ่มตัวอย่างโดยแยกตามเพศ (N = 200)

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	80	40
หญิง	120	60
รวม	200	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่าในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 60 และที่เหลือเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแยกตามอายุ (N = 200)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-24 ปี	4	2.0
25-34ปี	21	10.5
35-44ปี	34	17.0
45-54ปี	59	29.5
55ปีขึ้นไป	82	41.0
รวม	200	100

จากตารางที่ 2 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุมีอายุระหว่าง 55ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ 45-54ปี คิดเป็นร้อยละ 29.6 อันดับ 3 คือ อายุระหว่าง 35-44ปี ร้อยละ 17.0

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสถานภาพ (N = 200)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	12	6.0
สมรส	163	81.5
หย่า	1	.5
คู่สมรสเสียชีวิต	20	10.0
แยกกันอยู่	4	2.0
รวม	200	100

จากตารางที่ 3 แสดงว่ามีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.5 รองลงมาคือ คู่สมรสเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 10.0 อันดับที่ 3 คือ โสด คิดเป็นร้อยละ 6.0

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแยกตามระดับการศึกษา (N = 200)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	179	89.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	6.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	1.5
ปวส./อนุปริญญา	2	1.0
ปริญญาตรี	3	1.5
สูงกว่าปริญญาตรี	1	.5
รวม	200	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.5 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 6.0 อันดับ 3 คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.5 เท่ากัน

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแยกตามอาชีพ (N = 200)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	6	3.0
เกษตรกร	73	36.5
ค้าขาย	4	2.0
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	3	1.5
รับจ้าง/ลูกจ้าง	60	30.0
แม่บ้าน	54	27.0
รวม	200	100

จากตารางที่ 5 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นเกษตรกรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมาคือรับจ้าง/ลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 30.0 อันดับที่ 3 คือ แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.0

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายได้ (N = 200)

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	15	7.5
ต่ำกว่า 1,000	89	44.5
1,0001- 5,000	90	45.0
5,001- 10,000	4	2.0
20,001ขึ้นไป	2	1.0
รวม	200	100

จากตารางที่ 6 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 1,0001- 5,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45.0 อันดับที่ 2 คือต่ำกว่า 1,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 44.5 อันดับที่ 3 คือไม่มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 7.5

ตารางที่ 7 ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับทัศนคติ
1. การอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ	1.94	0.62	เชิงลบ
2. ประชาชนในตำบลไร่หลักทองมีบทบาทสำคัญในการคงอยู่ของเครื่องจักสานในปัจจุบัน	4.10	0.48	เชิงบวก
3. เครื่องจักสานเป็นของเก่าล้ำสมัยที่เราควรยกเลิกเสีย	4.07	0.64	เชิงบวก
4. ประชาชนในตำบลไร่หลักทองทุกคน รู้สึกภูมิใจกับเครื่องจักสานที่เป็นสื่อพื้นบ้านของท้องถิ่น	4.07	0.45	เชิงบวก
5. เครื่องจักสานช่วยสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน	4.04	0.46	เชิงบวก
6. เครื่องจักสาน ไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม	3.61	0.99	เชิงปานกลาง
7. การทำเครื่องจักสานช่วยชาวบ้านในการผ่อนคลายความเครียด	3.72	0.74	เชิงบวก
8. ชาวบ้านไม่ได้นำเครื่องจักสานมาใช้ในชีวิตประจำวัน	2.63	0.93	เชิงปานกลาง
9. เครื่องจักสานมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีชุมชน	3.99	0.51	เชิงบวก
10. เครื่องจักสานมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้เข้ามาในท้องถิ่น	4.07	0.48	เชิงบวก
11. การทำเครื่องจักสานทำตามความต้องการของลูกค้ามากกว่าความต้องการของชาวบ้าน	2.39	0.78	เชิงปานกลาง
12. เครื่องจักสานสะท้อนภูมิปัญญาของชาวตำบลไร่หลักทอง	3.97	0.47	เชิงบวก
13. ศูนย์ส่งเสริมการขยายงานเครื่องจักสาน ไม้ไผ่จะเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในตำบลไร่หลักทอง	4.07	0.39	เชิงบวก
14. การทำเครื่องจักสานใช้เวลานานไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป	3.48	0.97	เชิงปานกลาง
15. เครื่องจักสานของตำบลไร่หลักทองเข้าร่วมโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ทำให้มีชื่อเสียงและขายสินค้าได้ง่ายขึ้น	4.12	0.37	เชิงบวก
รวม	3.62	0.25	เชิงปานกลาง

จากตารางที่ 7 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างของวิจัยครั้งนี้มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 3.62

กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ 3 อันดับแรกคือ เครื่องจักสานของตำบลไร่หลักทองเข้าร่วมโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ทำให้มีชื่อเสียง

และขายสินค้าได้ง่ายขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.12 รองลงมาคือประชาชนในตำบลไร่หลักทองมีบทบาทสำคัญในการคงอยู่ของเครื่องจักสานในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย 4.10 อันดับที่ 3 คือเครื่องจักสานมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้เข้ามาในท้องถิ่นและเครื่องจักสานเป็นของเก่าล้ำสมัยที่เราไม่ควรยกเลิกเสีย มีค่าเฉลี่ย 4.07

กลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ 3 อันดับ คือ การอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสาน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ย 1.94 รองลงมาคือการทำเครื่องจักสานทำตามความต้องการของลูกค้ามากกว่าความต้องการของชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ย 2.40 และอันดับที่ 3 คือชาวบ้านไม่ได้นำเครื่องจักสานมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ย 2.63

ตารางที่ 8 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ (N = 200)

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านเคยทำเครื่องจักรสาน	3.35	1.00	ปานกลาง
2. ท่านเคยออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสาน	2.56	1.02	ปานกลาง
3. ท่านเคยได้รับการฝึกหัดหรือฝึกอบรมการทำเครื่องจักรสาน	3.11	1.06	ปานกลาง
4. ท่านเคยดูการสาธิตการทำเครื่องจักรสานของเจ้าหน้าที่จากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมตำบลไร่หลักทอง	2.34	1.15	ปานกลาง
5. ท่านเคยส่งผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานเข้าประกวดในงานนิทรรศการต่างๆ	1.35	.68	น้อย
6. ท่านเคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับเครื่องจักรสาน	1.23	.53	น้อย
7. ท่านและเพื่อนบ้านเคยร่วมกันในการหารูปแบบมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสาน	2.05	.94	น้อย
8. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผนการผลิตเครื่องจักรสานไปจนถึงการจำหน่าย	1.89	.97	น้อย
9. ท่านเคยช่วยแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการผลิตเครื่องจักรสาน	1.89	1.00	น้อย
10. ท่านเคยชักจูงบุคคลอื่นๆเข้ามาในการทำเครื่องจักรสาน	2.91	1.18	ปานกลาง
11. ท่านช่วยในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สินค้าเครื่องจักรสาน	3.11	1.09	ปานกลาง
12. ท่านช่วยกระตุ้นในชุมชนของท่านให้เห็นคุณค่าเครื่องจักรสาน	2.71	1.17	ปานกลาง
13. ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น/วางแผนการผลิตเครื่องจักรสานให้มีการอนุรักษ์ต่อไป	2.45	1.19	ปานกลาง
14. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนศึกษาหาความรู้ในการผลิตเครื่องจักรสานเพื่อพัฒนาเครื่องจักรสานและชุมชนต่อไป	2.42	1.10	ปานกลาง
15. การมีส่วนร่วมควรมีเจ้าหน้าที่หรือองค์กรรัฐมาสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์เครื่องจักรสานต่อไป	4.03	.90	มาก
รวม	2.50	.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มีการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.4917

กลุ่มตัวอย่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ 3 อันดับแรกคือ การมีส่วนร่วมในระดับมาก คือ ควรมีเจ้าหน้าที่หรือองค์กรรัฐมาสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์เครื่องจักสานต่อไป โดยค่าเฉลี่ย 4.03 รองลงมาคือประชาชนทำเครื่องจักสานเคยทำเครื่องจักสานเอง โดยค่าเฉลี่ย 3.35 และอันดับที่ 3 คือ ประชาชนเองเคยได้รับการฝึกหัดหรือฝึกอบรมการทำเครื่องจักสานและประชาชนช่วยในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สินค้าเครื่องจักสาน โดยค่าเฉลี่ย 3.11

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่น้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ คือ ประชาชนเองเคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับเครื่องจักสาน โดยค่าเฉลี่ย 1.23 ประชาชนเคยส่งผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเข้าประกวดในงานนิทรรศการต่างๆ โดยค่าเฉลี่ย 1.35 และประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน วางแผนการผลิตเครื่องจักสานไปจนถึงการจำหน่าย โดยค่าเฉลี่ย 1.89

**ส่วนที่ 2 ทดสอบสมมติฐาน ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์
เครื่องจักสานไม้ไผ่**

ตารางที่ 9 เพศกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

เพศ		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่		รวม	χ^2
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
ชาย	จำนวน	59	21	80	2.748
	ร้อยละ	73.8	26.3	100	
หญิง	จำนวน	75	45	120	
	ร้อยละ	62.5	37.5	100	

จากตารางที่ 9 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านเพศที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 อายุกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

อายุ		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่		รวม	χ^2
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
15-24 ปี	จำนวน	3	1	4	2.469
	ร้อยละ	75.0	25.0	100	
25-34 ปี	จำนวน	15	6	21	
	ร้อยละ	71.4	28.6	100	
35-44 ปี	จำนวน	25	9	34	
	ร้อยละ	73.5	26.5	100	
45-54 ปี	จำนวน	41	18	59	
	ร้อยละ	69.5	30.5	100	
55ปีขึ้นไป	จำนวน	50	32	82	
	ร้อยละ	61.0	39.0	100	

จากตารางที่ 10 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านอายุที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 สถานภาพกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

สถานภาพ		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่		รวม	χ ²
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
โสด	จำนวน	5	7	12	13.237**
	ร้อยละ	41.7	58.3	100	
สมรส	จำนวน	118	45	163	
	ร้อยละ	72.4	27.6	100	
หย่า	จำนวน	1	0	1	
	ร้อยละ	100	0	100	
คู่สมรส เสียชีวิต	จำนวน	8	12	20	
	ร้อยละ	40.0	60.0	100	
แยกกัน อยู่	จำนวน	2	2	82	
	ร้อยละ	50.0	50.0	100	

**P≤0.001

จากตารางที่ 11 จากการทดสอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกัน จะมีทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดมีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 58.3 ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 41.7

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสมีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 72.4 ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพหย่ามีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 100 ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 0

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพคู่สมรสเสียชีวิตมีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 60 ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 40

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแยกกันอยู่มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 50 ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 50

ตารางที่ 12 การศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

การศึกษา		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสาน		รวม	χ^2
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
ประถมศึกษา	จำนวน	121	58	179	6.467
	ร้อยละ	67.6	32.4	100	
มัธยมศึกษา ตอนต้น	จำนวน	9	3	12	
	ร้อยละ	75.0	25.0	100	
มัธยมศึกษา ตอนปลาย	จำนวน	2	1	3	
	ร้อยละ	66.7	33.3	100	
ปวส./ อนุปริญญา	จำนวน	0	2	2	
	ร้อยละ	0	100	100	
ปริญญาตรี	จำนวน	1	2	3	
	ร้อยละ	33.3	66.7	100	
สูงกว่า ปริญญาตรี	จำนวน	1	0	1	
	ร้อยละ	100	0	100	

จากตารางที่ 12 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 อาชีพกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

อาชีพ		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสาน		รวม	χ^2
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
รับราชการ	จำนวน	2	4	6	10.400
	ร้อยละ	33.3	66.7	100	
เกษตรกร	จำนวน	53	20	73	
	ร้อยละ	72.6	27.4	100	
ค้าขาย	จำนวน	2	2	4	
	ร้อยละ	50.0	50.0	100	
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	จำนวน	3	0	3	
	ร้อยละ	100	0	100	
รับจ้าง/ลูกจ้าง	จำนวน	44	16	3	
	ร้อยละ	73.3	26.7	100	
แม่บ้าน	จำนวน	30	24	54	
	ร้อยละ	55.6	44.4	100	

จากตารางที่ 13 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านอาชีพที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 14 รายได้กับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

รายได้		ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสาน		รวม	χ^2
		เชิงปานกลาง	เชิงบวก		
ไม่มีรายได้	จำนวน	7	8	15	8.597
	ร้อยละ	46.7	53.3	100	
ต่ำกว่า 1,000	จำนวน	54	35	89	
	ร้อยละ	60.7	39.3	100	
1,001-5,000	จำนวน	69	21	90	
	ร้อยละ	76.7	23.3	100	
5,001-10,000	จำนวน	3	1	4	
	ร้อยละ	75.0	25.0	100	
20,001 ขึ้นไป	จำนวน	1	1	2	
	ร้อยละ	50.0	50.0	100	

จากตารางที่ 14 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านรายได้ที่แตกต่างกันไม่มีผล
 ทำให้ทัศนคติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 เพศกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

เพศ		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
ชาย	จำนวน	47	32	1	80	16.486**
	ร้อยละ	58.8	40.0	1.3	100	
หญิง	จำนวน	36	80	4	120	
	ร้อยละ	30.0	66.7	3.3	100	

** $P \leq 0.01$

จากตารางที่ 15 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านเพศที่แตกต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 58.8 ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40 ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 1.3

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 30.0 ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.7 ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 16 อายุกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

อายุ		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
15-24ปี	จำนวน	1	3	0	4	10.950
	ร้อยละ	25.0	75.0	0	100	
25-34ปี	จำนวน	12	8	1	21	
	ร้อยละ	57.1	38.1	4.8	100	
35-44ปี	จำนวน	16	16	2	34	
	ร้อยละ	47.1	47.1	5.9	100	
45-54ปี	จำนวน	28	30	1	59	
	ร้อยละ	47.5	50.8	1.7	100	
55ปีขึ้นไป	จำนวน	26	55	1	82	
	ร้อยละ	31.7	67.1	1.2	100	

จากตารางที่ 16 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านอายุที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 สถานภาพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่(N = 200)

สถานภาพ		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
โสด	จำนวน	6	5	1	12	6.472
	ร้อยละ	50.0	41.7	8.3	100	
สมรส	จำนวน	64	95	4	163	
	ร้อยละ	39.3	58.3	2.5	100	
หย่า	จำนวน	1	0	0	1	
	ร้อยละ	100	0	0	100	
คู่สมรส เสียชีวิต	จำนวน	9	11	0	20	
	ร้อยละ	45.0	55.0	0	100	
แยกกัน อยู่	จำนวน	3	1	0	4	
	ร้อยละ	75.0	25.0	0	100	

จากตารางที่ 17 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านสถานภาพที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 18 การศึกษากับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่(N = 200)

การศึกษา		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
ประถมศึกษา	จำนวน	71	104	4	179	18.183
	ร้อยละ	39.7	58.1	2.2	100	
มัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน	8	4	0	12	
	ร้อยละ	66.7	33.3	0	100	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	1	2	0	3	
	ร้อยละ	33.3	66.7	0	100	
ปวส./อนุปริญญา	จำนวน	1	1	0	2	
	ร้อยละ	50.0	50.0	0	100	
ปริญญาตรี	จำนวน	2	0	1	3	
	ร้อยละ	66.7	0	33.3	100	
สูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน	0	1	0	1	
	ร้อยละ	0	100.0	0	100	

จากตารางที่ 18 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 ข้อมูลอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

อาชีพ		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
รับราชการ	จำนวน	3	2	1	6	18.197
	ร้อยละ	50.0	33.3	16.7	100	
เกษตรกร	จำนวน	35	38	0	73	
	ร้อยละ	47.9	52.1	0	100	
ค้าขาย	จำนวน	4	0	0	4	
	ร้อยละ	100.0	0	0	100	
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	จำนวน	1	2	0	3	
	ร้อยละ	33.3	66.7	0	100	
รับจ้าง/ถูกจ้าง	จำนวน	23	34	3	60	
	ร้อยละ	38.3	56.7	5.0	100	
แม่บ้าน	จำนวน	17	36	1	54	
	ร้อยละ	31.5	66.7	1.9	100	

จากตารางที่ 19 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 20 รายได้กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่(N = 200)

รายได้		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ ²
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
ไม่มีรายได้	จำนวน	4	11	0	15	12.068
	ร้อยละ	26.7	73.3	0	100	
ต่ำกว่า1,000	จำนวน	37	51	1	89	
	ร้อยละ	41.6	57.3	1.1	100	
1,001-5,000	จำนวน	39	48	3	90	
	ร้อยละ	43.3	53.3	3.3	100	
5,001-10,000	จำนวน	2	1	1	4	
	ร้อยละ	50.0	25.0	25.0	100	
20,001 ขึ้นไป	จำนวน	1	1	0	2	
	ร้อยละ	50.0	50.0	0	100	

จากตารางที่ 20 แสดงว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ทางด้านรายได้ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ตารางที่ 21 ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ (N = 200)

ทศนคติในการอนุรักษ์ เครื่องจักสานไม้ไผ่		การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่			รวม	χ^2
		ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง		
ระดับปานกลาง	จำนวน	48	83	3	134	5.825
	ร้อยละ	35.8	61.9	2.2	100	
ระดับสูง	จำนวน	35	29	2	66	
	ร้อยละ	53.0	43.9	3.0	100	

จากตารางที่ 21 แสดงว่าทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาทัศนคติในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนสนิมจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี

ลักษณะของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และมีถิ่นพำนักอาศัยอยู่ในเขตตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่สนใจ การมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้นใช้วิธีทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 200 คน แบ่งเป็นเพศชาย 80 คน เพศหญิง 120 คน มีอายุระหว่าง 55 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือน 1,001-5,000 บาท

ส่วนที่ 2 ทักษะคิดในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีทักษะคิดในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ในเชิงปานกลาง เมื่อจำแนกตามรายชื่อจะพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีทักษะคิดต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ มากที่สุดคือ เรื่องเครื่องจักสานของตำบลไร่หลักทองเข้าร่วมโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ทำให้มีชื่อเสียงและขายสินค้าได้ง่ายขึ้น

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ในระดับเชิงปานกลาง เมื่อจำแนกตามรายชื่อจะพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่มากที่สุดคือ เรื่อง การมีส่วนร่วมควรมีเจ้าหน้าที่หรือองค์กรรัฐมาสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์เครื่องจักสานต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

สมมติฐานที่ 1 ความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ต่างกัน

1. เพศ

กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ไม่แตกต่างกัน

2. อายุ

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

3. สถานภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

4. ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติอย่างมีเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

5. อาชีพ

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

6. ระดับรายได้

กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์มีผลทำให้ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ของประชาชนตำบลไร่หลักทองอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่างกัน

1. เพศ

กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

2. อายุ

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

3. สถานภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

4. ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

5. อาชีพ

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

6. ระดับรายได้

กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนมสนิม จังหวัดชลบุรี

จากการวิจัยพบว่าทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ของประชาชนตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนมสนิม จังหวัดชลบุรี

การอภิปรายผล

1.ทศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่

จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทศนคติเชิงปานกลาง ต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ทั้งนี้ เนื่องจากความผูกพันระหว่างเครื่องจักสานไม้ไผ่กับกลุ่มตัวอย่างนั้นอยู่คู่กันมานาน จนทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจมองละเลยถึงคุณค่าที่แท้จริงของเครื่องจักสานไม้ไผ่ ว่าเครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นเสมือนสื่อพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวบ้านตำบลไร่หลักทอง ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของสื่อพื้นบ้านของ สมควร กวียะ (อ้างใน เกศินี จุฑาวิจิตร, 2540) ที่กล่าวคือ วัฒนธรรมที่ได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่ส่ง รับ และเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ปรากฏให้เห็นในรูปของคำพูด ข้อเขียน บทเพลง ดนตรี การละเล่น หัตถกรรม สถาปัตยกรรม พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรือแม้กระทั่งชีวิต

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่

จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะเข้าร่วมในการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ตามความรู้ ความถนัดและความต้องการของตนเอง คือ กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะเข้าร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสาน โดยที่รัฐต้องเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ซึ่งตรงกับงานเขียนของ ไพรัช เตชะรินทร์ (อ้างในอัญชิสา สรรพาวัตร 2544 :46) กล่าวถึงความหมาย การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายพัฒนาที่กำหนดไว้โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือ โครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

3.สมมติฐานที่ 1 ความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์มีผลทำให้ ทักษะคิดต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้าน สถานภาพแตกต่างกันมีผลทำให้ ทักษะคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานแตกต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1) ทั้งนี้เนื่องจากคนที่แต่งงานแล้วส่วนใหญ่มีอายุมาก และมีอาชีพจักสานไม้ไผ่เลี้ยงครอบครัวอยู่แล้ว ซึ่งในการจักสาน ไม้ไผ่ นั้นก็ได้เรียนรู้และฝึกฝนมาจากบรรพบุรุษจึงมีทักษะที่ดีต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ซึ่งสอดคล้อง กับฮอลฟอร์ด (อ้างในอนุชิต มุรธาทิพย์, 2542 :24) ได้ให้ความเห็นเรื่องทักษะคิดว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้ เด็กที่เกิดมาใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีจากบิดามารดาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้วรับมาปฏิบัติตามต่อไป
2. เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็ก จะมีการกระทำที่แตกต่างกัน เพราะความสามารถในการแยกแยะต่างกัน
3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน เช่น บางคนมีทักษะที่ดีที่ไม่ดีต่อครูเพราะเคยถูกตำหนิ แต่บางคนมีทักษะที่ดีต่อครูคนเดียวเท่านั้นเพราะเคยชมเชยคนเสมอ
4. เกิดจากการเลียนแบบ หรือรับเอาทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจรับ

ทัศนคติของบิดามารดาหรือครูที่ตนนิยมชมชอบมาเป็นทัศนคติของตนได้

ในส่วนของตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านเพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษาและอาชีพ ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ทัศนคติต่อการอนุรักษ์และเครื่องจักสานไม้ไผ่ แตกต่างกัน (ไม่ เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างนั้นมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึง กัน ทำให้มีประสบการณ์เหมือนกัน มีการเรียนรู้เหมือนกันอาชีพ ทัศนคติในการอนุรักษ์เครื่องจักสาน ไม้ไผ่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียน ของประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างในอัญชิสา สรรพ วัตร , 2544 :52) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆที่มีอยู่มากมาย โดยแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อ สิ่งใดในทางที่ดีหรือ ไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้น ไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อดสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication From Others) การติดต่อดสื่อสารกับบุคคล อื่น จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่เคยได้รับการสั่งสอนจาก ผู้ใหญ่ว่าทำอย่างนี้ดี อย่างนั้นไม่ดี ก็จะทำให้เด็กมีทัศนคติต่อการกระทำต่างๆตามที่เคยได้รับทราบมา
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Model) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้น เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟัง พ่อแม่ เมื่อเห็นพ่อแม่แสดงท่าทีไม่ชอบสิ่งใด เด็กก็จะเลียนแบบไม่ชอบในสิ่งนั้นด้วย
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้น เนื่องจากความ เกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน วัด หน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งสถาบันเหล่านี้จะเป็น แหล่งที่มาและสนับสนุนให้เกิดทัศนคติลงบอย่างขึ้นได้

ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ คานินทร์ กิจนิชี (2540) ได้ทำการสำรวจการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการอนุรักษ์พลังงานในโครงการรวมพลังงานหาร 2 ของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร ที่มีการศึกษา อาชีพ รายได้ แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์พลังงานแตกต่างกัน

4. สมมติฐานที่ 2 ความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์มีผลทำให้ ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เครื่องจักสานไม้ไผ่ ต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านเพศ ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ แตกต่างกัน (เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2) ซึ่งตรงกับงาน เขียนของ ดร. ประมว สตะเวทิน (2523) ที่ว่าเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกันมากในเรื่องของความคิด กำนิยม และทัศนคติ เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคน 2 เพศไว้แตกต่างกัน

ส่วนตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านอายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษาและอาชีพ ที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน(ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3) ทั้งนี้เนื่องจาก ตัวแปรด้านด้านอายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษาและอาชีพ มีการใช้ชีวิตที่เหมือนกันจึงมีความชำนาญเหมือนกันและส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมแค่เพียงในระดับปฏิบัติ คือ การทำจักสานไม้ไผ่เหมือนกัน แต่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในระดับนโยบาย อาจจะ เป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างอาจขาดโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่สะดวกหรือขาดทักษะในระดับดังกล่าว จึงทำให้ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ Macda (อ้างในไชยชนะ สุทธิวรชัย,2535) ที่ได้สรุปว่า การที่ประชาชนมี โอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น มีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

5. สมมติฐานที่ 3 ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่

จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 สาเหตุเนื่องมาจาก ทักษะและการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสและทักษะมากกว่า เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิศศิลาปี จิตนาวสาร (2536) ได้ศึกษา “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี” พบว่า ตัวแปรทักษะการอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

งานวิจัยของปริญานูช ปัญจวงศ์ (2540) ได้ศึกษา “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษา การพัฒนา พิศุลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ความพึงพอใจที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารเรื่องการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ สังคม

งานวิจัยของอุทัยวรรณ โกศลวัฒน์ (2539) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสี่ย ในโครงการบำบัดน้ำเสี่ยของผู้บริหารธุรกิจและ

งานวิจัยของอุทัยวรรณ โกศลวัฒน์ (2539) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ในโครงการบำบัดน้ำเสียของผู้บริหารธุรกิจและเจ้าของสถานประกอบการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 410 คน ที่มีสถานประกอบการอยู่ในเขตพื้นที่โครงการบำบัดน้ำเสีย พบว่า ทักษะคิดในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในโครงการบำบัดน้ำเสีย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ ในระดับปานกลาง ศูนย์พัฒนาขยายงานเครื่องจักรสานไม้ไผ่ และเจ้าหน้าที่รัฐของตำบลไร่หลักทอง ควรมีการเผยแพร่ และรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเครื่องจักรสานไม้ไผ่ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของเครื่องจักรสานไม้ไผ่ เนื่องจากเครื่องจักรสานไม้ไผ่เป็นสื่อพื้นบ้านที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ต่อไป
2. อีกทั้งเครื่องจักรสานไม้ไผ่ยังเป็นเอกลักษณ์สื่อพื้นบ้านของอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และศูนย์พัฒนาขยายงานเครื่องจักรสานไม้ไผ่ ของอำเภอไร่หลักทอง ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนตำบลไร่หลักทอง ดังนั้นจึง ควรร่วมมือกับภาครัฐ ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ เพื่อที่จะอยู่คู่กับประชาชนตำบลไร่หลักทองประชาชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชากรตำบลไร่หลักทอง เท่านั้น ดังนั้นการทำวิจัยต่อไป ควรทำวิจัยกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชากรเครื่องจักรสานในตำบลอื่นๆที่ทำเครื่องจักรสานไม้ไผ่ ของอำเภอพนัสนิคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนปรับปรุงในการทำเครื่องจักรสานไม้ไผ่ต่อไป
2. เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาตัวแปร ทักษะคิด และการมีส่วนร่วม จึงควรศึกษาปัจจัยอื่น ที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเครื่องจักรสานไม้ไผ่ ของประชาชน การเปิดรับสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่เครื่องจักรสานไม้ไผ่ เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ในการประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ต่อไป
3. ควรใช้วิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทในการอนุรักษ์เครื่องจักรสานไม้ไผ่ด้วย เพื่อที่เราจะได้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- กาญจนา แก้วเทพ. สืบส่องวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง , 2539.
- ชัญฉัย ศรีสุชาติ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- ไชยชนะ สุทธิวรชัย. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. กลวิธีแนวทางวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527
- คานินทร์ กิจนิษฐ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการอนุรักษ์พลังงานในโครงการรวมพลังหารสองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2533.
- ปนัดดา ภักดีภูวดล. การสื่อสารเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวของมณฑลภูเก็ตไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ภาควิชานิเทศศาสตร์ ภาควิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ปรียานูช ปัญจวงค์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิภุลทอง อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

มณฑา พิพัฒน์เพ็ญ. การมีส่วนร่วมและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของประชาชนชาวบ้านในการสอน คนตรีพื้นบ้านของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาของโรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. แนวโน้มศิลปประร่วมสมัย รวมบทความและบรรยาย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในเดือนมิถุนายน 2543.

พวงชมพู ไชยอาลา. การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พิศศิลป์ จิตนาวสาร. การศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไพลิน ศศิธนาแก้ว. การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ กับความรู้ทักษะ และ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

วีรศักดิ์ จรินทร์รัตนกร. การเปิดรับข่าวสาร การตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หอย หลอด ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

วิบูลย์ สีสวรรณ. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2524.

สุธีรา เฝ้าโกสสถิตย์. ความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญเกี่ยวกับบทบาทสื่อบุคคล สื่อประเพณี และ สื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญเกาะเกร็ด ปากลั่นและ บางกระดี่. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2536.

เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.),2542.

ศรีปาน รัตติกาลชลากร. บทบาทของสื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2537.

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537.

อนุชิต มุรธาทิพย์. ทัศนคติ ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมรายการ “ดีลิบ” ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2542.

อุไรวรรณ บัวเจริญ. การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องประเพณีท้องถิ่นชลบุรี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538.

อุทุมพร หมั่นท่าการ. การถ่ายทอดเทคโนโลยีหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ศึกษาเฉพาะกรณีเขตตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

อุทัยวรรณ โกศลวัฒน์. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสี่ยในโครงการบำบัดน้ำเสี่ยของผู้บริหารธุรกิจและเจ้าของสถานประกอบการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2539.

อัญชิสา สรรพาวัตถ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในโครงการ “หนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของเจ้าหน้าที่อบต. . วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เอกสารใบปลิว. กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านนากลาง หมู่ที่ 3,7,9 ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี

เอกสารประวัติเมืองพนัสนิคม จากสำนักเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เอกสารเผยแพร่บ้านคุณปรางณี บริบูรณ์

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานของประชาชน ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาการวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรนิเทศศาสตร์บัณฑิต เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักสานของประชาชน ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงโดยผลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับคำตอบของท่านและตอบคำถามลงในช่องว่าง

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. 15-24 ปี () 2. 25-34 ปี () 3. 35-44 ปี
() 4. 45-54 ปี () 5. 55 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพการสมรส

- () 1. โสด () 2. สมรส () 3. หย่า
() 4. คู่สมรสเสียชีวิต () 5. แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

- () 1. ไม่ได้เรียน () 2. ประถมศึกษา () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. () 5. ปวส./อนุปริญญา () 6. ปริญญาตรี
() 7. สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

- () 1. นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา () 2. รับราชการ () 3. เกษตรกร
() 4. ค้าขาย () 5. พนักงานบริษัท/ห้างร้าน () 6. รับจ้าง/ลูกจ้าง
() 7. แม่บ้าน () 8. อื่นๆระบุ.....

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- () 1. ไม่มีรายได้ () 2. ต่ำกว่า 1,000 บาท () 3. 1,001-5,000 บาท
() 4. 5,001-10,000 บาท () 5. 10,001-20,000 บาท () 6. 20,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์เครื่องจักสาน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง (เห็นด้วยอย่างยิ่ง ,เห็นด้วย ,ไม่มีความเห็น ,ไม่เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับ ข้อความนี้อย่างไร	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.การอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องจักสาน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ					
2.ประชาชนในตำบลไร่หลักทองมีบทบาท สำคัญในการคงอยู่ของเครื่องจักสานใน ปัจจุบัน					
3.เครื่องจักสานเป็นของเก่าล้ำสมัยที่ เราควรยกเลิกเสีย					
4.ประชาชนในตำบลไร่หลักทองทุกคน รู้สึกภูมิใจกับเครื่องจักสานที่เป็นสื่อบ้าน ของท้องถิ่น					
5.เครื่องจักสานช่วยสร้างความสัมพันธ์ ของคนในชุมชน					
6.เครื่องจักสานไม่มีส่วนช่วยในการ พัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม					
7.การทำเครื่องจักสานช่วยชาวบ้านใน การผ่อนคลายความเครียด					
8.ชาวบ้านไม่ได้นำเครื่องจักสาน มาใช้ในชีวิตประจำวัน					
9.เครื่องจักสานมีบทบาทในการสร้าง ความสามัคคีชุมชน					
10.เครื่องจักสานมีบทบาทในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้เข้ามา ในท้องถิ่น					
11.การทำเครื่องจักสานทำตามความ ต้องการของลูกค้ามากกว่าความต้องการของ ชาวบ้าน					
12.เครื่องจักสานสะท้อนภูมิปัญญาของ ชาวตำบลไร่หลักทอง					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักรสาน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง (มากที่สุด, มาก , ปานกลาง , น้อย, น้อยที่สุด)

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เครื่องจักรสาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านเคยทำเครื่องจักรสาน					
2. ท่านเคยออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสาน					
3. ท่านเคยได้รับการฝึกหัดหรือฝึกอบรมการทำเครื่องจักรสาน					
4. ท่านเคยดูการสาธิตการทำเครื่องจักรสานของเจ้าหน้าที่จากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมตำบลไร่หลักทอง					
5. ท่านเคยส่งผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานเข้าประกวดในงานนิทรรศการต่างๆ					
6. ท่านเคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับเครื่องจักรสาน					
7. ท่านและเพื่อนบ้านเคยร่วมกันในการหารูปแบบมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสาน					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผนการผลิตเครื่องจักรสาน ไปจนถึงการจำหน่าย					
9. ท่านเคยช่วยแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการผลิตเครื่องจักรสาน					
10. ท่านเคยชักจูงบุคคลอื่นๆเข้ามาในการทำเครื่องจักรสาน					
11. ท่านช่วยในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สินค้าเครื่องจักรสาน					

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับ ข้อความนี้อย่างไร	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. ศูนย์ส่งเสริมการขายงานเครื่องจัก สานไม้ไผ่จะเป็นแหล่งสร้างรายได้ ให้กับชาวบ้านในตำบลไร่หลักทอง					
14. การทำเครื่องจักสานใช้เวลานาน ไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป					
15. เครื่องจักสานของตำบลไร่หลักทอง เข้าร่วมโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ทำให้มีชื่อเสียงและขาย สินค้าได้ง่ายขึ้น					

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เครื่องจักรสถาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. ท่านช่วยกระตุ้นในชุมชนของท่าน ให้เห็นคุณค่าเครื่องจักรสถาน					
13. ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น/ วางแผนการผลิตเครื่องจักรสถานให้มีการ อนุรักษ์ต่อไป					
14. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนศึกษาหา ความรู้ในการผลิตเครื่องจักรสถานเพื่อพัฒนา เครื่องจักรสถานและชุมชนชนต่อไป					
15. การมีส่วนร่วมควรมีเจ้าหน้าที่หรือ องค์กรรัฐมาสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อการ พัฒนาและอนุรักษ์เครื่องจักรสถานต่อไป					

ข้อเสนอแนะ.....

ชื่อ.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ
น.ส. หฤทัย ศิริพิพัฒน์